

Allmän miljö- och naturvård

20

Förslag till statsbudget för 1999

Allmän miljö- och naturvård

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Allmän miljö- och naturvård	7
2.1	Omfattning	7
2.2	Utgiftsutveckling	7
2.3	Resultatbedömning	9
2.3.1	Tillståndet och utvecklingen inom området	9
2.3.2	De viktigaste statliga insatserna inom området	10
2.3.3	Effekter av de statliga insatserna	14
2.3.4	Regeringens slutsatser	16
2.4	Åtgärder utanför utgiftsområdet	17
3	Miljövård	21
3.1	Omfattning	21
3.2	Utgiftsutveckling	21
3.3	Resultatbedömning	21
3.4	Resultatinformation om länsstyrelsernas arbete inom miljöområdet	22
3.5	Revisionens iakttagelser	23
3.6	Anslag	24
	A1 Naturvårdsverket	24
	A2 Miljöövervakning m.m.	25
	A3 Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden	27
	A4 Sanering och återställning av förorenade områden	29
	A5 Åtgärder för att rena Dalälven	29
	A6 Kemikalieinspektionen	30
	A7 Visst internationellt miljösamarbete	31
	A8 Stockholm internationella miljöinstitut	32
	A9 Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning	32
	A10 Miljöinsatser i Östersjöregionen	33
4	Strålskydd, kärnsäkerhet m.m.	35
4.1	Omfattning	35
4.2	Utgiftsutveckling	35
4.3	Resultatbedömning	36
4.4	Förändringar	36

4.5	Revisionens iakttagelser.....	37
4.6	Anslag	37
B1	Statens strålskyddsinstitut.....	37
B2	Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader	39
B3	Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning.....	39
B4	Visst internationellt samarbete i fråga om kärnsäkerhet m.m.....	40

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget A3 Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden, för statens räkning åta sig ekonomiska förpliktelser i samband med förvärv av eller in-trängsersättning i värdefulla naturområden som innebär åtaganden om högst 120 000 000 kronor för budgetåret 2000,
2. för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
A1 Naturvårdsverket	ramanslag	266 141
A2 Miljöövervakning m.m.	ramanslag	127 706
A3 Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden	ramanslag	577 975
A4 Sanering och återställning av förorenade områden	ramanslag	40 000
A5 Åtgärder för att rena Dalälven	reservationsanslag	29 000
A6 Kemikalieinspektionen	ramanslag	77 674
A7 Visst internationellt miljösamarbete	ramanslag	35 002
A8 Stockholms internationella miljöinstitut	obetecknat anslag	12 000
A9 Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning	obetecknat anslag	12 000
A10 Miljöinsatser i Östersjöregionen	reservationsanslag	122 100
B1 Statens strålskyddsinstitut	ramanslag	80 358
B2 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader	ramanslag	76 885
B3 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning	ramanslag	65 306
B4 Visst internationellt samarbete i fråga om kärnsäkerhet m.m.	ramanslag	26 752
Summa		1 548 899

2 Allmän miljö- och naturvård

2.1 Omfattning

Till utgiftsområdet hör Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Statens strålskyddsinstitut och Statens kärnkraftinspektion. Utgiftsområdet omfattar vidare frågor rörande biologisk mångfald och naturvård, vatten- och luftvård, avfallsfrågor, bilavgasfrågor, miljöskydd, miljö- och kretslopps forskning, kemikaliekontroll, strålskydd och säkerhetsfrågor kopplade till kärnkraften samt internationellt miljösamarbete. Verksamheten inom Kärnavfallsfondens styrelse, AB Svenska Miljöstyrningsrådet och Svensk Avfallskonvertering AB (SAKAB) berör uppgifterna inom utgiftsområdet.

Regeringens samordning av miljöpolitiken och ekologiskt hållbar utveckling har sin utgångspunkt i detta utgiftsområde samtidigt som åtgärder för en god miljö i stor utsträckning också finansieras inom ramen för andra utgiftsområden. Främst gäller detta utgiftsområdena Internationellt bistånd (7), Kultur, medier, trossamfund och fritid (17), Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (18), Regional utjämning och utveckling (19), Energi (21), Kommunikationer (22), Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (23) och Näringsliv (24).

2.2 Utgiftsutveckling

Utgiftsutvecklingen					
Miljoner kronor (löpande priser)					
Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998 ²	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
1 609	1 215	1 546	1 549	1 464	1 592

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Inklusive äldre anslag.

I förhållande till 1998 års vårproposition (prop. 1997/98:150) har utgiftsområdet för år 1999 ökat med ca 260 miljoner kronor. Som en följd av införandet av miljöbalken minskar utgiftsområdet med dels, drygt 19 miljoner kronor genom att anslaget till Koncessionsnämnden för miljöskydd dras in och medlen överförs till utgiftsområdet Rättsväsendet (4), dels 5 miljoner kronor som förs till utgiftsområdet Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (18) för att finansiera uppgifter enligt miljöbalken som inte kan avgiftsfinansieras.

Utgiftsramen ökar med sammanlagt 334 miljoner kronor under år 1999. Medlen används bl.a. till att förstärka insatser för att skydda värdefulla naturområden, sanering och återställning av förorenade områden, finansiering av den icke avgiftsfinansierade bilavgasverksamheten, miljöinsatser i Östersjöregionen samt åtgärder för att rena Dalälven.

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

En ny samlad skärpt och breddad miljölagstiftning, en miljöbalk, införs fr.o.m. den 1 januari 1999 (prop. 1997/98:45, bet. 1997/98:JoU20, rskr. 1997/98:278). Förslag till nya nationella miljö kvalitetsmål för det framtida miljöarbetet har av regeringen överlämnats till riksdagen i propositionen (1997/98:145) Svenska miljömål – Miljöpolitik för ett hållbart Sverige.

Arbetet med att ställa om Sverige för en ekologiskt hållbar utveckling på alla samhällsområden pågår intensivt. Förra årets regeringsskrivelse Ekologisk hållbarhet (skr. 1997/98:13) innehöll åtgärdsprogram för omställningsarbetet för samtliga samhällssektorer. Många av de föreslagna åtgärderna är genomförda och arbete pågår för att fullfölja de mer långsiktiga strategierna. I en separat skrivelse Hållbara Sverige – uppföljning och fortsatta åtgärder för en ekologiskt hållbar utveckling (skr. 1998/99:5), som överlämnas till riksdagen samtidigt som budgetpropositionen, redovisas en uppföljning av de genomförda åtgärderna. I skrivelsen summeras också de nya förslag på åtgärder för ekologisk omställning som under året föreslagits i olika propositioner och skrivelser med koppling till ekologisk hållbarhet. Skrivelsen utgör en första redovisning av detta slag och kommer att följas upp med årliga redovisningar till riksdagen om hur arbetet med ekologisk hållbarhet fortskrider.

Anslagssparandet på utgiftsområdet har minskat med 150 miljoner kronor under år 1997. Bedömningen är att anslagssparandet kommer att minska ytterligare under år 1998.

Förändringar

Införandet av en miljöbalk innebär en skärpt och breddad miljölagstiftning för en hållbar utveckling. En omfattande utbildningsinsats för de myndigheter m.fl. som skall tillämpa miljöbalken har inletts. Som en följd av miljöbalken inrättas per den 1 januari 1999 fem miljödomstolar och en miljööverdomstol. Koncessionsnämnden för miljöskydd läggs samtidigt ned.

Mål

Målen inom utgiftsområdet är att

- skydda människors hälsa,
- bevara den biologiska mångfalden,
- främja en långsiktig god hushållning med naturresurser samt
- skydda natur- och kulturlandskap.

Dessa övergripande mål som antogs av riksdagen år 1991 bör enligt regeringen kvarstå som allmän inriktning för det miljöpolitiska arbetet.

I propositionen (prop. 1997/98:145) Svenska miljömål – Miljöpolitik för ett hållbart Sverige anges att regeringens övergripande mål för det miljöpolitiska arbetet är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta.

Prioriteringar

Införandet av miljöbalken och arbetet med att uppnå de nya föreslagna miljö kvalitetsmålen och målen för ekologiskt hållbar utveckling har hög prioritet i arbetet inom hela Regeringskansliet och på de olika myndigheterna.

Förberedelserna inför Sveriges ordförandeskap i EU prioriteras liksom arbetet med miljöhänsyn i samtliga EU:s politikområden samt miljöfrågorna inför EU:s utvidgning.

Åtgärder för att främja den biologiska mångfalden prioriteras också mycket högt genom en betydande förstärkning av medlen för inköp av värdefulla naturområden, främst skogsmark.

Resurserna för miljöövervakning förstärks för att kunna följa upp de nationella miljö kvalitetsmålen och upprätthålla en baskompetens avseende organiska miljögifter samt öka satsningar på övervakning avseende biologisk mångfald, materialflöden och kretslopp.

Resurserna för sanering och återställning av förorenade områden förstärks ytterligare genom att föra upp ett anslag för investeringar, undersökningar och åtgärder av ur risksynpunkt särskilt angelägna saneringsobjekt.

Den med näringslivet och staten samfinansierade forskningen som bedrivs via Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning tillförs resurser eftersom den inte längre finansieras via Stiftelsen för Miljöstrategisk forskning, MIST-RA.

Myndigheternas arbete med anledning av beslutet att avveckla de båda reaktorerna i Barse-

bäck (prop. 1996/97:84) kommer att fortsätta och intensifieras under år 1999.

2.3 Resultatbedömning

2.3.1 Tillståndet och utvecklingen inom området

De senaste årens förändringar i miljöpåverkan, miljötillstånd och miljöåtgärder har redovisats av Naturvårdsverket i rapporten *de Facto*; 98. I rapporten konstateras att miljötillståndet inte har förändrats särskilt mycket de senaste åren. Däremot noteras en hel del positiva åtgärder som kommer att ge effekter senare.

Luftkvaliteten i svenska tätorter har förbättrats betydligt men situationen är inte tillfredsställande. Luftföroreningar bidrar fortfarande till många hälsoproblem och sjukdomar. Viktigast för att förbättra luftkvaliteten är att vidtaga åtgärder mot kväveoxider, lättflyktiga organiska ämnen och partiklar. Det faktum att bara drygt hälften av våra personbilar har katalysatorer och att biltrafiken har ökat något är förklaringar till att utsläppen inte har minskat.

Nedfallet av metaller från luften har mer än halverats sedan 1970-talet. Det visar analyser av mossor. Dock har av någon ännu okänd anledning metallhalterna i sill och strömming ökat något. Ett allvarligt problem är att kvicksilverhalten i insjögädda är fortsatt hög. Delvis beror detta på försurningen.

De mål som satts för att minska utsläpp till luft av bly, kadmium och kvicksilver har helt eller nästan nåtts. Skogsindustriernas utsläpp av dioxiner och andra miljögifter har minskat rejält och utsläppsmålen har nåtts. Målet för de hittills genomförda handlingsprogrammen mellan åren 1986 och 1996 för att minska hälso- och miljöriskerna med bekämpningsmedelsanvändningen innebär att den använda mängden bekämpningsmedel skulle minskas med 75 % under denna period jämfört med den genomsnittliga användningen för åren 1981–1985. Användningen har minskat med ca 65 % mellan åren 1986 och 1996.

Utsläppen av några av de allvarligaste miljögifterna har minskat. Det gäller även halterna i människor och djur. Sedan 1970-talet har halterna av bl.a. PCB och dioxiner halverats i Sverige.

De sjunkande halterna av miljögifter är den viktigaste förklaringen till att bestånden av havsörn och säl har ökat i Östersjön men det finns fortfarande skador hos sälar som tyder på att de har hormonella rubbningar.

Miljötillståndet i havet är allmänt sett fortfarande otillfredsställande men försämras för närvarande inte. Torsk, sill och strömming är viktiga för ekologin och för fisket. Bestånden av torsk har minskat i Västerhavet och i Östersjön främst på grund av överfiske, vilket även har drabbat laxen. Däremot har bestånden av sillfisk ökat under de senaste 10–15 åren.

Minskade utsläpp av svavel i Europa är sannolikt den viktigaste förklaringen till att försurningsläget i svenska sjöar förbättrats under 1990-talet. Även om det sura nedfallet skulle upphöra helt skulle det dock ta 50–100 år innan marken har återhämtat sig vilket i sin tur påverkar surheten i ytvattnet. I dag är ca 17 000 sjöar försurade och ett behov av kalkning kommer att bestå under många år.

Den främsta orsaken till att den biologiska mångfalden har minskat är det över århundraden intensiva utnyttjandet av skogarna för svedjebruk, bete, träkolsframställning och virkesförsörjning till den moderna skogsindustrin. Så gott som alla skogar i Sverige är sålunda påverkade av skogsbruk. I dagens skog finns högst 1–2 % död ved. En tredjedel av skogens ca 1 500 rödlistade arter, dvs. hotade, sällsynta och hänsynskrävande arter, är beroende av döda träd. Under senare år har miljöhänsynen i skogsbruket ökat. Hyggerna har blivit mindre, småbiotoper sparas, skogsdikning, gödsling, kemikalieanvändning samt avverkning av den fjällnära skogen har minskat. För att värna den biologiska mångfalden och kulturmiljövärden är det viktigt att skydda värdefulla skogar på olika sätt. I dag är drygt 830 000 ha produktiv skogsmark skyddad med stöd av naturvårdslagen, vilket motsvarar ca 3,7 % av den produktiva skogsarealen. Nedanför den fjällnära skogen är drygt 170 000 ha eller ca 0,8 % skyddade på motsvarande sätt. Skogsbruket har på frivillig väg skyddat ca 230 000 ha med höga naturvärden nedanför den fjällnära skogen. Vid avverkning har under 1990-talet dessutom sparats mindre områden om tillsammans ca 10 000 ha per år, i huvudsak med stöd av skogsvårdslagen.

Skogbärande impediment omfattar ca 3,4 miljoner ha. Dessa åtnjuter ett skydd genom att de enligt skogsvårdslagen inte får avverkas så att naturmiljöns karaktär förändras. Till samman-

ställningen kan också fogas 230 000 ha skogsmark inom svårföryngrade områden närmast fjällkedjan vilka är undantagna från föryngringsavverkning eftersom återväxt inte kan tryggas. Detta innebär sammantaget att för närmare 17 % av skogsmarken finns skydd eller omfattande inskränkningar för skogsbruket.

Enligt FN:s ramkonvention för klimatförändringar (SÖ 1993:13) skall halten av växthusgaser stabiliseras på en nivå som minskar risken för att farliga störningar uppkommer i klimatsystemet. Klimatfrågan är en global miljöfråga och det fordras internationellt samarbete för att minska utsläppen av växthusgaser. Sverige kan bara bidra till denna process. Vid klimatkonventionens tredje partsmöte i Kyoto i december 1997 enades parterna om ett protokoll till klimatkonventionen som innebär bindande utsläppsåtaganden för alla industriländer. EU är en part till klimatkonventionen och enligt Kyoto-protokollet skall EU sammanlagt minska utsläppen av växthusgaser med 8 %.

I juni 1998 beslutade EU:s miljöministrar hur EU:s åtagande i Kyoto-protokollet skall fördelas mellan medlemsländerna. För Sveriges del innebär beslutet att utsläppen av växthusgaser tillåts öka med 4 % från 1990 års nivå till den första åtagandeperioden 2008–2012.

Den svenska politiken i klimatfrågor grundar sig på riksdagens klimatpolitiska beslut år 1993 (prop. 1992/93:179 bil. 1, s. 33, bet. 1992/93:JoU19, rskr. 1992/93:361). Enligt riksdagens beslut skall utsläppen av koldioxid från fossila källor stabiliseras år 2000 på 1990 års nivå för att därefter minska. Regeringens nuvarande huvudsakliga strategi för att nå koldioxidmålet är att begränsa användningen av fossila bränslen och ersätta dem med förnybara energikällor, samt ett effektivare utnyttjande av energi.

En kommitté (M 1998:06) med parlamentarisk sammansättning har startat arbetet med åtgärdsprogram för Sveriges klimatarbete.

2.3.2 De viktigaste statliga insatserna inom området

Regeringen har slagit fast att Sverige skall vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för en ekologiskt hållbar utveckling. Detta mål kräver nya åtgärder inom samtliga politikområden. För att underlätta och driva på detta arbete tillsattes i januari 1997 en delegation för en ekologiskt hållbar utveckling. I september 1997 presenterades i

regeringens skrivelse Ekologisk hållbarhet (skr. 1997/98:13) ett 93-punktsprogram för en ekologiskt hållbar utveckling. Programmet har under 1998 följts upp och utvecklats, vilket redovisas i samband med 1999 års budgetproposition i regeringsskrivelsen Hållbara Sverige – uppföljning och fortsatta åtgärder för en ekologiskt hållbar utveckling (skr. 1998/99:5). Regeringen bedriver också ett aktivt internationellt arbete för en hållbar utveckling.

Regeringens miljöproposition (prop. 1997/98:145) Svenska miljömål – Miljöpolitik för ett hållbart Sverige är en vidareutveckling och precisering av det inledda arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling. Den anger vägar för hur miljöpolitiken bör utvecklas för att nå det övergripande målet för miljöarbetet i Sverige, vilket är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Regeringen har i propositionen föreslagit en ny struktur för arbetet med miljömål. 15 nationella miljö kvalitetsmål föreslås fastställas av riksdagen. Miljö kvalitetsmålen skall utgöra utgångspunkt för ett system med mål- och resultatstyrning på såväl central som regional och lokal nivå.

Arbetet med att uppnå de nya miljö kvalitetsmålen har hög prioritet i arbetet inom Regeringskansliet och på myndigheterna. Regeringen har gett en rad myndigheter i uppdrag att ytterligare precisera miljö kvalitetsmålen genom att föreslå delmål och åtgärder för att uppnå målen. Myndigheterna skall även redovisa statsfinansiella och samhällsekonomiska effekter av föreslagna åtgärder. Samtliga dessa uppdrag kommer att anpassas till riksdagens kommande beslut om miljöpropositionen.

Regeringen har också gett eller kommer att ge de myndigheter som har sektorsansvar i uppdrag att utarbeta förslag till mål och åtgärder för sina respektive sektorer.

24 myndigheter har också erhållit ett särskilt sektorsansvar för ekologiskt hållbar utveckling. De tre övergripande målen för ekologiskt hållbar utveckling är skyddet av miljön, en hållbar försörjning och en effektiv användning av energi och andra naturresurser. Vid fullföljandet av uppdragen skall hänsyn tas till behovet av ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar utveckling. Myndigheterna skall integrera miljöhänsyn och resurshushållning i sin verksamhet samt verka för att arbetet mot ekologisk hållbarhet förs framåt inom hela myndighetens sektor.

Myndigheternas arbete skall genomföras i samverkan med andra berörda centrala och regi-

onala myndigheter och vad gäller sektorsmål också med sektorns övriga aktörer som kommuner, organisationer, näringsliv m.fl.

Naturvårdsverket är den miljömyndighet som har ett övergripande ansvar för miljömålsarbetet, såväl arbetet med delmål som med sektorsmål. Dock har vissa andra myndigheter ett huvudansvar att föreslå delmål och åtgärder för ett eller delar av ett visst miljö kvalitetsmål. Dessa myndigheter är bl.a. Kemikalieinspektionen för målet Giftfri miljö, Boverket för En god bebyggd miljö, Skogsstyrelsen för Levande skogar och Statens strålskyddsinstitut för Säker strålmiljö. Riksantikvarieämbetet har ett ansvar för att ge förslag på delmål som avser kulturmiljövården för en rad miljö kvalitetsmål. I fråga om fysisk planering och hushållningen med bl.a. mark, vatten och dessa verksamheters koppling till miljömålen har Boverket det sektorsövergripande ansvaret.

De nationella miljö kvalitetsmålen skall även anpassas, preciseras och konkretiseras på regional och lokal nivå. Samtliga länsstyrelser har därför erhållit i uppdrag att göra denna anpassning för sina respektive län. Skogsvårdsstyrelserna har ansvar för målet Levande skog på regional nivå.

Regeringen har beslutat tillsätta en parlamentarisk beredning (M 1998:07) med uppgift att göra en samlad översyn av vilka delmål som behövs för att de nationella miljö kvalitetsmålen skall kunna nås inom en generation. Beredningen skall rapportera sitt arbete till regeringen senast den 1 juli år 2000. Myndigheternas förslag till delmål och åtgärder kommer att utgöra underlag för beredningen.

För att nå miljömålen behövs också ett aktivt internationellt arbete. Sverige har framgångsrikt verkat för en rad skärpningar av EG-lagstiftningen i detta syfte, bl.a. vad gäller kemikalier, bilavgaser och luftkvalitet. Sverige spelar också en viktig roll i det internationella konventionsarbetet samt i FN:s miljöprogram, UNEP, och kommissionen för hållbar utveckling, CSD.

Miljöbalken träder i kraft den 1 januari 1999. Balken är en sammanhållen, övergripande och skärpt lagstiftning för hela miljöområdet. Utbildningsinsatser inleds under hösten 1998 och under år 1999 kommer en satsning att ske på information och utbildning av personal hos kommunala, regionala och centrala miljömyndigheter. Även polis, åklagare och personal hos miljödomstolarna blir föremål för särskilda utbildningsinsatser om den nya miljöretten. Regeringen kommer inom kort att besluta om en

strategi för bekämpning av miljöbrott, vilket berör bl.a. myndigheter inom utgiftsområdet Rättsväsendet (4).

Sverige har till det europeiska nätverket av skyddade områden – Natura 2000 – redovisat att 1 449 områden kommer att skyddas som särskilda bevarandeområden enligt direktivet (92/43/EEG) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, s.k. habitatdirektivet. Dessutom har 275 områden klassificerats som särskilda skyddsområden enligt direktivet (79/409/EEG) om bevarande av vilda fåglar, s.k. fågeldirektivet. En areal om 4,5 miljoner ha föreslås därigenom ingå i nätverket. Sverige har vidare initierat omfattande skydds- och bevarandeprojekt vilka delfinansierats av EU:s miljöfond LIFE. Sverige har, trots den korta tid vi varit medlem i EU, totalt sett presterat det bästa resultatet av alla länderna i gemenskapen beträffande Natura 2000.

Antalet naturreservat har under år 1997 ökat från 1 693 till 1 963. Den stora ökningen beror främst på omvandling av domänreservat till naturreservat. Statliga medel för säkerställande av mark för naturvårdsändamål har liksom närmast föregående år i huvudsak använts för skydd av skogsmark. I september 1998 invigdes landets tjugosjätte nationalpark under namnet Färnebofjärdens nationalpark. Parken är en av de största i landet nedanför fjällkedjan.

I regeringens proposition om hantering av uttjänta varor i ett ekologiskt hållbart samhälle – ett ansvar för alla (prop. 1996/97:172, bet. 1997/98:JoU7, rskr. 1997/98:55) presenterade regeringen en rad förslag till åtgärder för att en stor del av de farliga ämnena i dagens avfallsströmmar skall sorteras ut från kretsloppet och omhändertas i särskild ordning. De åtgärder som regeringen presenterade kommer att leda till att betydligt mindre mängder ämnen som innebär risker för hälsa och miljö, såsom tungmetaller och stabila organiska miljögifter, kommer att läcka ut eller avgå från deponeringsanläggningar och förbränningsanläggningar. Regeringen föreslog bl.a. att ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om förbud mot deponering, förbränning och fragmentering av uttjänta elektriska och elektroniska produkter som inte hanterats av godkänd demonterare samt att verksamhet som syftar till att demontera och sortera sådant avfall skall vara certifierad av ett ackrediterat certifieringsorgan. Regeringen föreslog vidare ändringar i plan- och bygglagen (1987:10) för att säkerställa

att farliga fraktioner i rivningsavfall identifieras och omhändertas på ett miljöriktigt sätt. Därutöver föreslog regeringen att deponering av utsorterat brännbart avfall skall förbjudas från och med år 2002 och att ett generellt förbud mot deponering av organiskt avfall skall införas från år 2005 samt att avfall endast skall få transporteras yrkesmässigt av den som har tillstånd och att det för sådan verksamhet skall gälla särskilda villkor.

I det fortsatta miljö- och resurshushållningsarbetet har sammanlagt 66 myndigheter fått i uppdrag att införa miljöledningssystem som ett verktyg i detta arbete. Miljöledningssystem innebär ett systematiskt miljöarbete med tydliga riktlinjer och mål i bl.a. centrala styrdokument, klargjorda ansvarsförhållanden, rutiner för uppföljning samt redovisning av resultat. Myndigheterna skall integrera miljö- och resurshushållningshänsyn i hela sin verksamhet och inom sektorn i fråga. Även Regeringskansliet har påbörjat arbetet med att införa miljöledning och därvid integrera miljöhänsyn och resurshushållning.

Delegationen (M 1998:01) för ekologiskt hållbar upphandling tillsattes under våren 1998. Dess uppdrag är att arbeta pådrivande för att den offentliga upphandlingen skall vara ett instrument för att åstadkomma en ekologiskt hållbar utveckling. Delegationen skall härvid inrikta arbetet på strategiskt viktiga varor och tjänster där nytta av att ställa krav på ekologisk hållbarhet är störst. Vidare skall delegationen analysera och bevaka regler i lagstiftning och internationella överenskommelser, initiera och utveckla vägledningar och metoder, sprida kunskap, erfarenheter och goda exempel samt initiera utbildning och seminarier för upphandlare och leverantörer.

I juli 1998 beslutade regeringen om ett tillägg i förordning (1995:294) om frivillig miljöstyrning och miljörevision, vilket innebär att Miljöstyrningsrådet AB får möjlighet att som ett led i en försöksverksamhet registrera även icke-industriell verksamhet enligt EU:s miljöstyrningssystem Eco Management and Audit Scheme (EMAS). Enligt förordningen om ändring i förordningen (1995:294) om frivillig miljöstyrning och miljörevision (1998:759) får följande sektorer registreras på detta sätt: offentlig verksamhet, jordbruk och skogsbruk, bygg- och anläggningssektorn, handel, fastighetsskötsel, transportsektorn och tjänstesektorn i övrigt. I dag är 112 industrianläggningar i Sverige registrerade enligt EMAS, vilket innebär att Sverige är

det EU-land som har högst antal registrerade anläggningar efter Tyskland och Österrike.

Miljöstyrningsrådet fick också genom ett regeringsbeslut i november 1997 i uppdrag att vara huvudman för och förvalta ett nytt system för certifierade miljövarudeklarationer. Arbetet med miljövarudeklarationer gör Miljöstyrningsrådet väl förberett för den reviderade versionen av EMAS-förordningen som nu arbetas fram inom EU. I den nya förordningen förväntas produktfrågor komma att tas upp i större utsträckning än vad som nu är fallet.

Regeringen tillkallade i april 1998 en nationell samordnare för Agenda 21-arbetet (M 1998:04) för att stödja och stimulera det fortsatta lokala Agenda 21-arbetet. Samordnaren skall bl.a. föra en dialog med lokala aktörer samt sprida erfarenheter, metoder och arbetssätt inom Agenda 21-arbetet. Verksamheten skall vara en samverkansfunktion mellan det lokala arbetet och initiativ på andra nivåer i samhället.

Sverige driver aktivt på arbetet med EU:s interna klimatstrategi i syfte att realisera de mål som har fastställts inom klimatkonventionen. Sverige verkar vidare genom EU så att Kyoto-protokollet kan träda i kraft så snart som möjligt.

Internationellt har betydande framsteg åstadkommit under året vad gäller internationella överenskommelser om målsättningar och åtgärder inom vattenområdet. I flera av dessa frågor har Sverige varit drivande, mot bakgrund av föroreningarnas gränsöverskridande effekter. EG:s ramdirektiv för vatten kommer att innebära att EU:s vattenarbete får en ökad betydelse, med en tydligare målstyrning. För den marina miljön utgör bl.a. besluten inom Oslo- och Pariskommisionen om strategier för övergödning, miljögifter, radioaktiva ämnen och biologisk mångfald en tydlig ambitionshöjning. Inom Helsingforskommissionen har motsvarande beslut fattats om strategi rörande miljögifter, ett nytt annex om jordbrukets påverkan samt en strategi för mottagningsanordningar i hamnar. En tydligare styrning mot miljö kvalitetsmål kommer att utgöra ett verkningsfullt instrument i det framtida arbetet. Beslut har under året fattats som innebär kommande höjningar av ambitionsnivån vad gäller jordbrukets och avloppsreningsverkens belastning av näringsämnen.

Avgörande för försurningens utveckling i Sverige är internationella insatser eftersom en stor del av det försurande nedfallet i Sverige har sitt ursprung i andra länder. Ett aktivt internationellt arbete har skett under året dels i samband med

EU:s försurningsstrategi, dels i samband med förberedelserna för ett nytt kväveprotokoll inom FN-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar. Det långsiktiga målet innebär att gränsen för vad naturen tål (kritiska belastningsgränsen) av försurande ämnen inte skall överskridas någonstans i Europa. I EU:s försurningsstrategi som EU-kommissionen lade fram år 1997 är delmålet att den yta där försurande nedfall överskred kritiska belastningsgränsen år 1990 skall halveras till år 2010. För Sveriges del betyder detta en minskning med 2 %.

Sverige har varit pådrivande i utvecklingen av EU:s avgaskkrav för lätta bilar och miljökrav på bränslen inom ramen för Auto/Oil-förhandlingarna. Till de viktiga punkterna hörde att ett system med hållbarhetskrav i kombination med ett tillverkaransvar skall införas, liksom särskilda kallstartskrav. På den senare punkten lade Sverige och Finland ett gemensamt förslag, eftersom kommissionen inte lagt något sådant. Vad gäller bränslen var det särskilt viktigt att det inför bränslen med låg svavelhalt, vilket underlättar införandet av bränslesnåla tekniker. En del av de möjliga miljövinsterna av bättre bränslen har redan uppnåtts i Sverige. Sverige har tillsammans med Finland, Kalifornien och Japan de från miljösynpunkt allra bästa fordonsbränslena i världen.

I miljöpropositionen föreslog regeringen riktlinjer för samhällsplaneringen. De nationella miljö kvalitetsmålen skall, tillsammans med övriga nationella mål, vara vägledande för fysisk planering och samhällsbyggande. Genom samverkan över sektorsgränserna i samhällsplaneringen skall statliga och kommunala myndigheter främja en ekologiskt hållbar utveckling med en god livsmiljö för alla.

Förutom de i miljöpropositionen föreslagna riktlinjerna för samhällsplanering har flera insatser genomförts för att öka inflytandet för miljö- och hushållningsintressena i samhällsplaneringsprocessen. Regeringen har i december 1997 uppdragit åt berörda länsstyrelser i de större skärgårdsområdena att i samarbete med berörda kommuner, utarbeta regionala miljö- och hushållningsprogram. Programmen bör omfatta bl.a. konkreta steg för att komma till rätta med miljö- och hushållningsproblem på ett sätt som är tillfredsställande från miljösynpunkt samtidigt som det går att förena med behovet av sysselsättning och tillväxt. De skall även omfatta ett samlat program för behandling av områdenas miljö- och hushållningsfrågor i regional och lokal planering

med sikte på ekologiskt hållbar utveckling. Programmen skall redovisas före utgången av år 1999.

I december 1997 beslutades också om tilläggsdirektiv till Miljövårdsberedningen (Jo 1968:A) att följa och stödja arbetet med de regionala miljö- och hushållningsprogrammen samt utvärdera och redovisa det samlade miljöarbetet i dessa områden senast den 31 augusti år 2000.

Naturvårdsverket har fått regeringens uppdrag att tillsammans med Boverket och Riksantikvarieämbetet samt i samverkan med Närings- och teknikutvecklingsverket och berörda länsstyrelser utarbeta en översikt över geografiska områden där behovet av regionala miljö- och hushållningsprogram är särskilt framträdande i ett riksperspektiv. Uppdraget skall redovisas senast den 20 januari år 2000.

I syfte att främja en hållbar utveckling i fjällen har regeringen med anledning av propositionen Hållbar utveckling i landets fjällområden (prop. 1995/96:226, bet. 1996/97:JoU5, rskr. 1996/97:63) beslutat om olika åtgärder. Bl.a. har regeringen, efter samråd med berörda länsstyrelser och kommuner, inrättat ytterligare regleringsområden med skärpta restriktioner för trafik med motordrivna fordon i terrängen. Vidare har möjlighet till statsbidrag införts för anläggande av allmän skoterled m.m. som syftar till miljöförbättringar. Regeringen har gett berörda länsstyrelser i uppdrag att årligen följa upp regleringen av terrängkörning i fjällen. Regeringen har också infört bestämmelser om anmälningsplikt enligt 20 § naturvårdslagen (1964:822) för mineralprospektering i de s.k. obrutna fjällområdena, för allmän skoterled m.m. samt för anordnande av renstängsel m.m. Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag i rapporten Barmarkskörning på kalfjäll lämnat förslag till åtgärder i syfte att minska markskador vid barmarkskörning på kalfjäll. Regeringen kommer efter remissbehandling att överväga åtgärder. Vidare arbetar, på regeringens uppdrag, berörda länsstyrelser och samebyar med att upprätta åtgärdsprogram för överbetade områden i fjällen. Åtgärdsprogrammen skall redovisas till Jordbruksverket senast år 1999. En särskild fjälldelegation har inrättats för regionalt samarbete mellan berörda län.

Regeringen har tillkallat en utredare (M1998:05) som skall ställa samman uppgifter när det gäller konflikter med andra mark- och vattenanvändningsintressen vid utbyggnad av vindkraft. Utredningen skall analysera förutsättningarna för en fortsatt utbyggnad av vindkraft

och föreslå kriterier för lokalisering. Syftet är att få fram bättre underlag för lokaliseringsbeslut vad gäller vindkraftsanläggningar. Redovisningen skall ske till regeringen den 1 juni 1999.

Regeringen bereder för närvarande frågan om nya nationalstadsparker mot bakgrund av förslagen i betänkandet Nationalstadsparker (SOU 1996:38). Länsstyrelserna i Uppsala och Älvsborgs län redovisade under hösten 1997 regeringens uppdrag till Uppsala och Trollhättans kommuner om underlag för de av utredningen föreslagna nya nationalstadsparkerna. Länsstyrelsen i Stockholms län redovisade i januari 1998 regeringens uppdrag om planeringsläget beträffande Solna och Stockholms kommuners arbete med fördjupning av underlaget för södra Brunnsviken.

2.3.3 Effekter av de statliga insatserna

I skrivelsen Hållbara Sverige – uppföljning och fortsatta åtgärder för en ekologiskt hållbar utveckling redogör regeringen bl.a. för hur arbetet med ekologisk hållbarhet genomsyrar samtliga samhällsområden, vilket avspeglas i en mängd olika aktiviteter och åtgärder på samtliga departement och på flertalet myndigheter. För varje punkt i det s.k. 93-punktsprogrammet görs en lägesredovisning. Därtill har tillkommit ett antal nya åtgärder som utgör grund för det fortsatta arbetet. Särskilda framsteg kan påvisas bl.a. när det gäller ny miljöteknik och gröna jobb. Med de lokala investeringsprogrammen har regeringen redan tagit ytterligare ett steg för att stimulera miljörelaterad sysselsättning. Enligt bedömningar från berörda kommuner beräknas åtgärderna sammantaget skapa förutsättningar för drygt 8 000 direkta årsarbetstillfällen (eventuella undanträngningseffekter är inte medräknade).

I samband med 1991 års miljöpolitiska proposition (prop. 1990/91:90, bet. 1990/91:JoU30, rskr. 1990/91:338) satte regeringen upp målet att begränsa användningen av bromerade flamskyddsmedel, klorparaffiner, nonylfenoletoxilater och bly.

Flamskyddsmedel förekommer främst i elektriska apparater (datorer, TV) och textilier. Ämnesgruppen är stor och varierande och kunskaperna om ämnens toxiska effekter är bristfälliga. Trots den bristfälliga kunskapen ökar den globala användningen. Förekomsten i blod och bröstmjolk samt svårnedbrytbarheten i miljön utgör i sig en tydlig varningssignal om möjliga hälsoris-

ker. På grund av att vissa flamskyddsmedel har stora likheter med PCB kan PCB-liknande effekter, t.ex. hormonstörningar hos djur och människor, befaras om halterna av flamskyddsmedel tillåts öka ytterligare. Enligt Kemikalieinspektionen var Sveriges totala import av flamskyddsmedel ca 400 ton år 1995 jämfört med ca 650 ton år 1990. Ett annat svårnedbrytbart ämne är klorparaffiner. Vid förbränning av produkter som innehåller klorparaffiner kan produkter som PCB och dioxiner bildas. Den övergång till alternativ till kortkedjiga högklorerade paraffiner som skett innebär bl.a. att mindre mängd avfallsproblem byggs in i produkter och mindre påverkan på vår omgivning. Enligt Kemikalieinspektionen har den totala svenska användningen av klorparaffiner minskat med ca 70 % mellan åren 1990 och 1995.

En övergång till alternativa metoder eller produkter har gett bättre biologisk rening i våra reningsverk samt mindre risk för spridning av miljöskadliga nonylfenoler. Nonylfenoler och nonylfenoletoxilater (NFE) har även en hormonliknande effekt. Den långtgående reningen har också visat sig i kraftigt minskade fosforutsläpp och detta har lett till att övergödningen har minskat i många sjöar som t.ex. Vänern, Vättern och Mälaren.

NFE är ytaktiva ämnen som används bl.a. som tensider i industriella tvätt- och rengöringsmedel och som emulgeringsmedel vid tillverkning av vissa plaster och pappersmassa. Sedan 1990 års nivå beräknas användningen av NFE ha minskat med 70–80 %.

Sedan introduktionen av blyfri bensin under senare delen av 1980-talet har halterna i luft minskat avsevärt. Även andra källor till blyintag har minskat, t.ex. blylödda konservburkar och blyhaltig glasyr. Halterna av bly i blod ligger nu generellt väl under den halt vid vilken man kan riskera hälsoeffekter, 100 µg/l blod. Kvarvarande problem är den pågående försurningen, vilken kan medföra ökade blyhalter i grävda brunnar samt blyförorenad mark främst i tätorter. Den viktigaste exponeringskällan för bly är genom födan och ibland dricksvattnet. Det är känt att bly kan påverka den normala utvecklingen av foster och småbarn. Blypåverkan kan visa sig som störd mental och motorisk utveckling.

Kommande avveckling av blyhagel, övergången till alternativa sänken till fiskeutrustning samt den på sikt heltäckande avvecklingen av bly beräknas på kort sikt innebära mindre exponering av vissa grupper, t.ex. fritidsfiskare som själva

tillverkar sina sänken. Avvecklingen av blyhagel beräknas minska spridningen av bly med 700–1 000 ton per år. Risken för blyförgiftad sjöfågel på grund av att de äter blyhagel kommer därmed att i princip upphöra.

Kvicksilvermängden i det årliga utbudet av importerade och inhemskt tillverkade elektriska komponenter och mätinstrument för laboratorier och industriellt bruk samt av febertermometrar var minst 8 ton kvicksilver år 1989/90. Enligt beräkningar för 1992 hade den årliga omsättningen sjunkit till 4,5 ton. Enligt uppskattningar salufördes år 1996 mellan 500 och 700 kilo kvicksilver i elektriska komponenter och mätinstrument. Nyanvändningen i varor som är reglerade i kvicksilverförordningen, inkl. lagligt importerad utrustning har av Kemikalieinspektionen uppskattats i storleksordningen 40–50 kilo för år 1997. Det framgår alltså klart att användningen av kvicksilver som årligen säljs i varor har minskat markant sedan förordningen (1991:1290) om vissa kvicksilverhaltiga varor infördes.

I slutet av juni nåddes en slutlig förlikning om Auto/Oildirektiven för lätta bilar och bränslen. Beslutet innebär att miljökraven på bränslen skärps i två steg, år 2000 och 2005. Vid samma tidpunkter skärps avgaskraven för personbilar och vissa lätta lastbilar och bussar. För övriga lätta lastbilar och bussar skärps avgaskraven med ett års fördröjning. I beslutet ingår att det införs ett gemensamt tillverkaransvar för avgasreningens hållbarhet inom EU. Beslutet omfattar även kallstartskrav i enlighet med det svensk-finska förslaget. För år 2005 gäller att svavelhalten i bensin och diesel skall vara 50 ppm, vilket möjliggör utnyttjandet av bränslesnål teknik.

En effekt av införandet av producentansvar för förpackningar är att stora delar av förpackningsmaterialet utnyttjas i stället för att deponeras. Exempelvis gick 76 % av glasförpackningarna, 84 % av wellpappförpackningarna, 64 % av stålförpackningarna och 91 % av aluminiumdryckesförpackningarna till materialutnyttjande eller återanvändning under år 1997. Genom att utnyttja materialet i de uttjänta förpackningarna behövs mindre mängd råvara för tillverkningen av nya förpackningar. När det gäller returpapper ligger insamlings- och återvinningsnivån för år 1997 på 78 %. Förordningarna om producentansvar infördes år 1994 och fram till och med år 1996 har den årliga materialåtervinningen ökat med 130 000 ton för förpackningar, med 10 000 ton för returpapper och med 10 000 ton för däck.

Ett annat sätt att omhänderta avfall är att förbränna det och samtidigt använda den energi som genereras. Det finns i dag 21 avfallsförbränningsanläggningar i Sverige. År 1996 förbrändes ca 1,9 miljoner ton avfall vid dessa anläggningar, vilket är en ökning med ca 45 % sedan år 1985. Mängden energi som produceras genom förbränning av avfall har ökat från 1,4 TWh (år 1980) till 5,2 TWh (år 1996). Energin består främst av fjärrvärme motsvarande ca 10 % av Sveriges totala fjärrvärme. Vid förbränningen uppstår utsläpp innehållande bl.a. tungmetaller, försurande ämnen och dioxiner. År 1986 presenterade Naturvårdsverket och Energiverket tillsammans rapporten Energi ur avfall. Rapporten ledde till att kraven på rökgasrening från förbränningsanläggningarna skärptes i Koncessionsnämndens beslut. Genom rökgasrening har utsläppen från de 21 avfallsförbränningsanläggningarna minskat kraftigt. Exempelvis har utsläpp av bly minskat med 99 % under åren 1985–1996. Under samma period har utsläppen av kvicksilver, kadmium och dioxiner minskat med 98 %.

Belastningen från jordbruk och avloppsreningssystem samt industri fortsätter att minska. Utredningen om avrinningsområdesvis vattenadministration har inneburit ett ökat intresse för dessa frågor bland kommuner, län och övriga lokala/regionala intressenter. Forsöksverksamhet i olika skala för att utreda förutsättningar och former för framtida vattenadministration har startats, med ökat lokalt engagemang som följd.

En miljard kronor, den s.k. kretsloppsmiljarden avsattes budgetåret 1995/96 till ett femårigt statligt investeringsbidrag för en ekologiskt hållbar samhällsutveckling. Syftet med anslaget är att stödja åtgärder som skapar sysselsättning genom att stimulera investeringar bl.a. i en kretsloppsanpassning av byggnader och infrastruktur samt att stimulera en marknad för ny miljöteknik med framtida tillväxtförutsättningar. Statsbidraget skall användas inom huvudområdena avfall, vatten och avlopp samt ombyggnad.

Ansökningar om bidrag ur kretsloppsmiljarden har behandlats sedan mars 1997. Totalt har 557 ansökningar kommit in t.o.m. juli 1998, varav 215 bifallits och beviljats bidrag om totalt 162 miljoner kronor. Flertalet ansökningar behandlas av länsstyrelserna. Mer än hälften av de bifallna ansökningarna gäller insatser inom avfallsområdet. Efter riksdagsbeslut har 225 miljoner kronor använts till bl.a. radonsanering, kalkning av sjöar,

bilavgasverksamhet och finansiering av Miljöteknikdelegationen.

2.3.4 Regeringens slutsatser

I arbetet med skydd av olika naturtyper har skyddet av skogsmiljöer särskilt uppmärksamats under de senaste åren. Som utgångspunkt för skyddet av skogsmiljöer har som delmål angivits i den miljöpolitiska propositionen att ytterligare 250 000 ha skogsmark bör skyddas som naturreservat. Miljövårdsberedningen beräknar att skyddet med hittillsvarande resurser kan genomföras på en tjugofemårsperiod. Regeringen bedömer att det är angeläget att arbetet intensifieras under de närmaste åren för att därigenom kunna uppnå det önskvärda skyddet på väsentligt kortare tid. Med planerad förstärkning av medlen för skydd av skogsmark bör det vara möjligt att uppnå denna skydds nivå inom gott och väl tio år.

Miljöövervakningen är nödvändig för att kunna följa utvecklingen av tillståndet i miljön, för att se om beslutade och genomförda insatser ger effekter, för att kunna ta fram gränsvärden och miljö kvalitetsnormer samt som underlag för internationella överenskommelser m.m. Sverige har långa mätserier av vissa miljögifters förekomst i miljön, t.ex. PCB och dioxiner. Sådana mätserier ger Sverige en unik möjlighet att kartlägga skeenden i miljön och avläsa effekterna av tidigare fattade beslut. Regeringen bedömer att resurserna till miljöövervakningen behöver förstärkas bl.a. för att målen för hållbar utveckling och de föreslagna nya nationella miljö kvalitetsmålen skall kunna följas upp.

Under det kommande året skall de åtgärder som föreslås i EU:s försurningsstrategi genomföras. Slutmålet är att försurningen skall minska ned till en nivå som naturen tål, dvs. att kritiska belastningar inte skall överskridas. Delmålet innebär att den areal där kritiska belastningar överskrids i dag i EU skall minska med minst 50 % till år 2010. I försurningsstrategin föreslås ett antal åtgärder som länderna måste vidta för att minska utsläppen av försurande ämnen. Ett centralt förslag är att nationella utsläppstak per land skall sättas för svaveldioxid, kväveoxider, ammoniak och flyktiga organiska ämnen till år 2010. Åtgärderna som föreslås är omfattande och kommer att leda till betydande utsläppsreduktioner i Europa. Eftersom försurningen i Sverige till mycket stor del påverkas av utsläppen i Europa, ca 80 % av det försurande nedfallet härstammar

från andra länder i Europa, kommer dessa åtgärder att för svensk del innebära långtgående förbättringar. År 1990 utsattes ca 50 % av Sveriges skogar och sjöar för ett nedfall av försurande ämnen som översteg kritiska belastningar. År 2010 kommer mindre än 5 % av Sveriges yta att utsättas för belastning av försurande nedfall som överskrider kritiska belastningar och de utsläppsmål och åtgärder som föreslås i EU:s försurningsstrategi att realiseras.

En viktig förutsättning för att nedfallet av försurande och övergödande ämnen skall minska i den utsträckning som krävs för att försurningsstrategins mål skall infrias är att avgasutsläppen från bilar och arbetsmaskiner minskar. EU:s beslut om skärpta miljökrav för lätta fordon och bränslen kommer att verkningsfullt bidra till att så sker. Effekten förstärks av att de första avgaskraven för arbetsmaskiner nu håller på att införas inom EU (direktiv 97/68/EG) samt att ett beslut om skärpta avgaskrav för tunga fordon väntas under 1999.

Under de senaste århundradena har befolkningen och material- och energiförbrukningen nått sådana dimensioner att de naturliga kretsloppen för svavel, kväve och kol har rubbats och viktiga ekosystem hotas. För en globalt hållbar utveckling krävs att resurserna används mycket effektivare. Exempelvis hanteringen av uttjänta varor måste därvid förändras i grunden. Så mycket som möjligt måste återanvändas eller återvinnas och så lite som möjligt deponeras. I propositionen Svenska miljömål (prop. 1997/98:145) föreslår regeringen riktlinjer för att uppnå en effektiv och hållbar resursanvändning.

Det moderna samhället är i hög grad beroende av en mängd kemikalier. I dag används globalt över 30 000 olika kemiska ämnen. Farliga kemiska ämnen kommer ut i miljön genom utsläpp och läckage. De sprids över hela världen genom handeln med varor från t.ex. tillverkningsindustrier och avfallsdeponier. Ämnena kan då läcka ut i miljön vid användningen av varorna eller då dessa slutligen blir avfall. I miljön sker ytterligare en spridning genom vindar, vattenströmmar och andra naturliga processer.

I propositionen Svenska miljömål presenterade regeringen en komplettering av dagens arbetsmetoder med ett mer generellt angreppssätt som riktas mot kemiska ämnen med dokumenterat hälsofarliga egenskaper samt mot organiska, av människan framställda ämnen som är bioackumulerande och långlivade. Regeringen angav

dessutom ett antal riktlinjer för hur den framtida kemikaliepolitiken bör utformas.

Miljöpropositionen innehåller även miljökvalitetsmålet Giftfri miljö, som innebär att miljön skall vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

De hittillsvarande programmen mellan åren 1986 och 1996 för att minska hälso- och miljöriskerna med bekämpningsmedelsanvändning har varit framgångsrika. Riksdagen beslutade år 1997 mål för ett nytt program för att fortsätta att minska hälso- och miljöriskerna med bekämpningsmedelsanvändningen i jordbruk och trädgårdsnäring (prop. 1997/98:2, bet. 1997/98:JoU2, rskr. 1997/98:116). Programmet avser åren 1997–2001. Berörda myndigheter, bl.a. Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen, har ett ansvar att inom sitt verksamhetsområde bidra till att programmets övergripande mål skall nås.

Föreningen av mark och vatten har pågått under hundratals år, men den totala omfattningen är dåligt känd. Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö (prop. 1997/98:145) fastställer att mark- och vattenområden skall vara fria från gifter, skadliga ämnen och andra föroreningar.

Det finns ett stort behov av fortsatt kartläggning och kunskapsuppbyggnad om hur stora problemen är och vilka objekt som är särskilt angelägna att åtgärda. Regeringen anser därför att ett särskilt anslag bör föras upp för inventering av och åtgärder för att sanera förorenade områden.

Det internationella arbetet med vattenfrågor övergår nu i en genomförandefas. Ett fortsatt starkt internationellt engagemang är en förutsättning för att de avsedda effekterna skall uppnås, särskilt inom områdena övergödning och miljögifter. Nationellt kommer det fortsatta arbetet med att precisera miljökvalitetsmål att vara av mycket stor vikt under den närmaste perioden. Uppdraget till Jordbruksverket att utarbeta ett förstärkt åtgärdsprogram för att uppnå miljökvalitetsmålen är en viktig del i det framtida arbetet. Fortsatt utredning om den framtida avrinningsområdesvisa vattenadministrationen, liksom igångsättande av en utredning om möjligheten att i framtiden införa vattenavgifter, kommer också att utgöra viktiga arbetsområden i ett svenskt genomförande av EG:s kommande ramdirektiv för vatten.

De i miljöpropositionen föreslagna riktlinjerna för samhällsplanering bör följas upp. Det behövs ett ökat inflytande för miljö- och hushållningsintressena allmänt i samhällsplaneringsprocessen. Tillämpningen av miljöbalken som stöd för miljöanpassad samhällsplanering bör utvecklas.

Områden med särskilt framträdande miljö- och hushållningsproblem behöver uppmärksammas i ett riksperspektiv i arbetet för ett hållbart Sverige. Regeringen uppdrog i december 1997 åt berörda länsstyrelser att utarbeta regionala miljö- och hushållningsprogram för de större skärgårdsområdena. Länsstyrelserna har i delrapporter redovisat arbetets uppläggning våren 1998. Programmen skall redovisas före utgången av år 1999. Med ett sådant sektorsövergripande arbete kan miljö- och hushållningsfrågorna ges ökad tyngd i den lokala och regionala samhällsplaneringen. Programmen kommer att ge tydligare utgångspunkter för miljöhänsyn, kretsloppsanpassning och hushållning med mark och vatten. De bör också kunna bidra med ytterligare underlag för kommunernas översiktliga planering.

Kärnsäkerhets- och strålskyddsarbetet vid Statens kärnkraftinspektion och Statens strålskyddsinstitut ges fortsatt hög prioritet för att säkerställa att säkerheten upprätthålls under avvecklingen av kärnkraften.

Under år 1999 kommer också hög prioritet i Regeringskansliets och myndigheternas arbete att ges åt en hållbar utveckling inom EU, miljöfrågorna i utvidgningsprocessen och förberedelserna för Sveriges ordförandeskap i EU våren 2001.

2.4 Åtgärder utanför utgiftsområdet

Länsstyrelserna har på miljöområdet ett viktigt tillsyns- och samordningsansvar för miljöarbetet på regional nivå. Mot bakgrund av detta förstärks länsstyrelsernas resurser för miljötillsyn med 10 miljoner kronor år 1999 och 15 miljoner kronor år 2000 och 2001. Härutöver förstärks resurserna för länsstyrelsernas nya uppgifter med anledning av miljöbalken.

Stödet till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet, som startade år 1998, har mottagits med stort intresse och engagemang av kommunerna. 42 kommuner har beviljats statsbidrag om totalt 2,3 miljarder kronor till lokala

investeringsprogram för åren 1998–2000. 770 miljoner kronor avser investeringar under år 1998.

De program som beviljats statsbidrag spänner över ett vitt område av insatser. En betydande del av stödet gäller insatser i bostadsbebyggelsen. Vidare ges stöd till bl.a. sanering av förorenade markområden, till konvertering till förnyelsebara energikällor, till insatser för ökad biologisk mångfald och minskad övergödning av vattendrag.

Ett kunskapscentrum för ekologisk hållbarhet skall inrättas inom ramen för de medel som beräknats för stöd till ekologisk omställning och utveckling. Centret skall samlokaliseras med Umeå universitet och Sveriges lantbruksuniversitet och fungera som en samlings- och spridningspunkt för kunskaper, forskningsrön, idéer och erfarenheter kring ekologisk hållbarhet, såväl nationellt som internationellt. Centrets viktigaste uppgift skall vara att på ett aktivt sätt stödja kommunerna i arbetet med att ta fram och genomföra lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet samt att sprida erfarenheter från dessa program.

I enlighet med regeringens proposition Miljöredovisning och miljöinformation i näringslivet (prop. 1996/97:167) har en ändring skett i årsredovisningslagen. Från den 1 januari 1999 skall tillstånds- och anmälningspliktiga företag redovisa verksamhetens effekter på miljön i sin förvaltningsberättelse. Bokföringsnämnden arbetar just nu med att ta fram mer detaljerade riktlinjer. Skrivningar om miljö i förvaltningsberättelsen kommer att vara en allmänt pådrivande faktor och bl.a. underlätta vid upphandling. En följd av propositionen är också Naturvårdsverkets uppdrag att ta fram ett förslag om hur miljöinformation kan ställas till den finansiella sektorns förfogande.

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, MISTRA, har fr.o.m. år 1998 i allt väsentligt övertagit ansvaret för att finansiera den forskning som Naturvårdsverket tidigare finansierade via det dåvarande anslaget för miljö- och kretsloppsforskning. Dessutom har andra förändringar gjorts i forskningsfinansieringen nationellt och internationellt som också påverkar möjligheterna att finansiera miljöforskning.

Naturvårdsverket har kvar samordningsansvar för miljöforskning och har likaså ansvar för att se till att information om forskningsresultat sammanställs och sprids.

Regeringen har givit Forskningsrådsnämnden i uppdrag att i samverkan med Naturvårdsverket utreda frågan om behovet av kunskap och forskning om hållbar utveckling. Uppdraget skall redovisas den 1 november 1998. Nämnden har vidare fått ett tilläggsuppdrag att se över den toxikologiska forskningen. Detta uppdrag skall rapporteras den 15 december 1998.

Regeringen avser inom kort ge Naturvårdsverket i uppdrag att, i samverkan med Forskningsrådsnämnden, göra en samlad bedömning av miljöforskningen. Utgångspunkten skall därvid vara att den samlade miljöforskningen skall förstärkas. Förslag till åtgärder vad gäller organisation och inriktning m.m. skall läggas fram. Uppdraget skall slutföras i sådan tid att beslut om åtgärder kan aktualiseras i vårpropositionen 1999.

De avgiftsmedel som kärnkraftsföretagen betalar enligt lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. förvaltas av Kärnavfallsfonden. Medlen är placerade i Riksgäldskontoret. Vid utgången av år 1997 var Kärnavfallsfondens marknadsvärde 22 888 miljoner kronor.

Regeringen har enligt bilskrotningslagen (1975:343) fått riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter om skrotningspremiens storlek och villkor i övrigt för utbetalning av premien. Riksskatteverket uppbär skrotningsavgiften och Vägverket administrerar och förvaltar Bilskrotningsfonden. Behållningen i fonden uppgick den 31 december 1997 till 558,3 miljoner kronor.

Regeringen har enligt lagen (1990:132) om avgifter för miljöfarliga batterier fått riksdagens bemyndigande att meddela de föreskrifter om avgifter som behövs för att täcka samhällets kostnader för att samla in och oskadliggöra batterier som är förbrukade eller inte längre används. Den s.k. Batterifonden förvaltas av Naturvårdsverket och uppgick den 31 december 1997 för blybatterier till 30,7 miljoner kronor och för småbatterier till 13,5 miljoner kronor.

På Naturvårdsfonden redovisas naturvårdsobjekt i statens ägo. Det gäller bl.a. områden som avsatts som nationalparker och områden i övrigt som förvärvats med statliga medel för naturvårdsändamål. Naturvårdsfonden förvaltas av Naturvårdsverket. För närvarande redovisas en landareal om ca 1 200 000 ha på Naturvårdsfonden. Ökningen uppgår under det senaste året till ca 400 000 ha. Den stora ökningen beror i huvudsak på att Naturvårdsverket övertagit fastig-

hetsförvaltningen från Statens fastighetsverk av områden i dels Dalafjällen, dels fjällnära domänreservat i Jämtlands län. Områdena fördes över

enligt den av regeringen år 1995 godkända principöverenskommelsen om ansvarsfördelning mellan de båda verken.

Tabell 2.1 Utgiftsutvecklingen

	Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
A Miljövård	1 370,3	970,6	968,1	1 299,6	1 211,0	1 334,9
B Strålskydd, kärnsäkerhet m.m.	238,4	244,2	244,9	249,3	253,2	257,2
Totalt för utgiftsområde 20	1 608,7	1 214,8	1 213,0	1 548,9	1 464,2	1 592,1

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

3 Miljövard

3.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar insatser för att bevara den biologiska mångfalden, miljöövervakning, stöd till återställning av försurade sjöar och vattendrag genom kalkning, frågor om vatten- och luftvård, avfallsfrågor, bilavgasfrågor, frågor om forskning på miljö- och kretsloppsområdet, miljöskyddsfrågor, kemikaliekontroll och internationellt samarbete inom miljöområdet. Till området hör vidare Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen.

3.2 Utgiftsutveckling

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998 ²	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
1 370,3	970,6	1 312,1	1 299,6	1 211,0	1 334,9

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Inklusive äldre anslag

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Beslut har tagits om en ny lagstiftning på miljöområdet – miljöbalken. Regeringen har lämnat ett förslag på nya miljö kvalitetsmål till riksdagen.

Anslagssparandena har minskat under föregående budgetår.

Förändringar

Medlen för att bevara den biologiska mångfalden samlas fr.o.m. år 1999 under ett anslag. De tidigare anslagen A3 Bidrag till kalkningsverksamhet för sjöar och vattendrag och A4 Investeringar och skötsel för naturvård slås samman till ett nytt ramanslag A3 Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden.

Medel för sanering och återställning av förorenade områden införs som ett nytt anslag.

Prioriteringar

Arbetet med att bevara den biologiska mångfalden och skapa förutsättningar för ett ekologiskt hållbart samhälle prioriteras genom en kraftig förstärkning av medlen till inköp av mark för naturvård.

Miljöövervakningen förstärks bl.a. för att följa upp de nya nationella miljö kvalitetsmålen.

Insatserna för att sanera och återställa förorenade områden förstärks.

3.3 Resultatbedömning

Sverige har hittills anmält 1 449 områden enligt art- och habitatdirektivet och 275 områden enligt fågeldirektivet att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden – Natura 2000. Naturvårdsverket har i uppdrag att senast den 15 november 1998 i samarbete med länsstyrel-

serna lämna förslag till regeringen på ytterligare områden som kan anslutas till nätverket.

I arbetet med skydd av naturtyper har skyddet av skogsmiljöer sedan flera år särskilt uppmärksamats. I den miljöpolitiska propositionen (prop. 1997/98:145) har ett miljökvalitetsmål för skogen föreslagits. Miljövårdsberedningen har föreslagit att för att bevara den biologiska mångfalden bör ytterligare 250 000 ha skogsmark skyddas som naturreservat samt ytterligare 25 000 ha genom biotopskydd eller genom naturvårdsavtal.

Regeringen har gett Skogsstyrelsen i uppdrag att närmare ange delmål för skogen. Vidare har Skogsstyrelsen regeringens uppdrag att bl.a. utveckla mål för biologisk mångfald. Resultatet skall redovisas i mars 1999.

Den särskilde förhandlare som regeringen tillkallat har i betänkandet Förstärkt skydd av skogsmark för naturvård (SOU1998:95) redovisat sina ställningstaganden beträffande skyddsstrategier och former för att skydda skog som staten just nu inte har möjlighet att finansiera skyddet av. Rapporten remissbehandlas för närvarande.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har i uppdrag att fortlöpande utvärdera den nya skogspolitikens effekter på den biologiska mångfalden. Den första utvärderingen och regeringens ställningstaganden redovisas i propositionen Uppföljning av skogspolitik (prop. 1997/98:158).

Regeringen har tillkallat en särskild utredare för att lämna förslag om en sammanhållen rovdjurspolitik (M1998:03). Utredningen skall redovisa sina förslag i slutet av år 1999. Utredningen skall med förtur utreda utökad skydds jakt på varg.

Regeringen fastslog i propositionen om producentansvar för bilar (prop. 1995/96:174) sin uppfattning att regler om försiktighetsmått vid hantering av skrotbilar skall införas. Naturvårdsverket arbetar för närvarande med att ta fram föreskrifter om bilskrutningsanläggningarnas demontering och hantering av skrotbilar.

År 1992 påbörjades avvecklingen av kvicksilver i varor. Förordningen omfattade kvicksilver i termometrar, elektriska komponenter, nivåvakter, tryckvakter och termostater samt vissa medicinska instrument och mätinstrument. Naturvårdsverket fick år 1994 ett regeringsuppdrag att utarbeta ett femårigt åtgärdsprogram för att få till stånd en mer effektiv och heltäckande insamling av kasserade kvicksilverhaltiga produkter och va-

ror. Hittills har ca 4 ton kvicksilver (febertermometrar, tekniska varor och produkter och laboratoriekemikalier) samlats in inom ramen för åtgärdsprogrammet. Därutöver har ett stort antal informationsinsatser genomförts. Åtgärdsprogrammet kommer att slutredovisas senast den 1 november år 1999.

Sverige fick i anslutningsfördraget till EU flera undantag på kemikalieområdet där de svenska bestämmelserna var strängare än motsvarande EU-bestämmelser. 1998 är det sista året som dessa undantag gäller och den översyn av EU-reglerna som skulle ske i enlighet med fördraget går mot sitt slut. Alla undantag är ännu inte färdigbehandlade. Den del av översynen som redan är avslutad har fått en bra lösning. För vissa av områdena kommer Sverige att få förlängt undantag under ytterligare två eller tre år.

3.4 Resultatinformation om länsstyrelsernas arbete inom miljöområdet

Länsstyrelserna skall verka för att bevara den biologiska mångfalden, främja en långsiktigt god hushållning med naturresurser samt skydda natur- och kulturlandskap. Länsstyrelserna skall härvid samordna miljöarbetet och miljöövervakningen i länen. Arbetet skall bl.a. ske utifrån den samlade regionala miljöstrategin (STRAM). Tyngdpunkt har för budgetåret 1997 bl.a. varit att utveckla ett regionalt och sektorsövergripande arbete samt att redovisa frågor av betydelse för naturresurshushållningen.

Länsstyrelserna har i varierande grad genomfört insatser för att utveckla det sektorsövergripande arbetet. Flera länsstyrelser bedriver dock ett flertal projekt mellan sektorer som t.ex. landsting, kommuner, andra statliga myndigheter och näringslivet.

Alla länsstyrelser utom två har sedan år 1997 och enligt regeringens uppdrag till Naturvårdsverket, samordnade miljöövervakningsprogram. En tredjedel av länsstyrelserna följer i stort sett sina program.

I en treårig plan finns den regionala miljöövervakningen också redovisad i s.k. länsprogram. Dessa omfattar all regional miljöövervakning. För den statligt finansierade miljöövervakningen pågår ett omfattande arbete på Naturvårdsverket med att, enligt regeringsuppdrag, ta fram ett nytt program för miljöövervakningen. Syftet är att

bygga upp en miljöövervakning som kan ge fullgott underlag för att följa upp tillståndet i miljön och för att kunna följa upp de nationella miljökvalitetsmålen och målen för ekologiskt hållbar utveckling. Naturvårdsverket skall redovisa sitt förslag i mars 1999.

De flesta av länsstyrelserna har prioriterat arbetet med tillståndsärenden, vilket i vissa fall har skett på bekostnad av tillsynsarbetet. Drygt en tredjedel av länsstyrelserna har prioriterat samverkan och samordning mellan andra myndigheter och integration av miljöhänsyn i länsstyrelsernas arbete. I tillstånds- och tillsynsärenden enligt miljöskyddslagen uppger flertalet länsstyrelser att verksamheten inte uppfyller de mål som antagits för verksamheten. En tredjedel av länsstyrelserna klarar målet att avgöra 80 % av tillståndsärendena inom sex månader. En av länsstyrelserna saknar också program för tillsyn och omprövning av tillstånd för miljöfarlig verksamhet. En tredjedel har följt sina program. Resultatet varierar dock kraftigt.

Tillsynsfrågan har behandlats i en rad förslag och utredningar bl.a. Riksdagens revisorers förslag angående tillsyn – innebörd och tillämpning, Förslag till riksdagen 1994/95:RR9, Länsstyrelsernas miljövårdsarbete i förändring, (RRV 1997:47), Tillsyn enligt miljöbalken (Ds 1998:22) samt Att se till eller titta på – om tillsyn inom miljöområdet (Ds 1998:50). Materialet har bl.a. visat att tillsynsverksamheten i vissa fall är bristfällig och att förbättringar kan göras. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen utökade resurser till länsstyrelserna för tillsyn.

Naturvårds- och miljöskyddets andel av länsstyrelsernas totala verksamhetskostnader har för hälften av länsstyrelserna minskat i förhållande till föregående år. Hos sex länsstyrelser har kostnaderna ökat. Antalet årsarbetare har också minskat hos drygt hälften av länsstyrelserna. Hos de länsstyrelser där kostnaderna minskat har det skett främst till förmån för näringsliv och lantbruk.

En betydande del av länsstyrelsernas arbete vad gäller naturvård har under de senaste åren gällt det europeiska nätverket av skyddade områden Natura 2000. Syftet med nätverket är att bevara den biologiska mångfalden i gemenskapen. I samarbete med Naturvårdsverket har länsstyrelserna arbetat fram underlag som resulterat i att

Sverige föreslagit att 1 449 områden skall skyddas som särskilda bevarandeområden enligt habitatdirektivet. Dessutom har 275 områden klassificerats som särskilda skyddsområden enligt fågeldirektivet. För det fortsatta arbetet i Sverige skall Naturvårdsverket i samarbete med länsstyrelserna lämna förslag på ytterligare områden som skall föreslås ingå i nätverket.

Länsstyrelserna har under året haft ett fortsatt omfattande arbete med att administrera det svenska miljöprogrammet för jordbruket enligt rådsförordningen nr (EEC) 2078/92. Det utökade miljöprogrammet, med nya delprogram och en ökad budget om 700 miljoner kronor, har medfört ökade arbetsinsatser för länsstyrelserna i form av handläggning, information och utbildning. Arbetet med att avsätta marina reservat fortgår.

Länsstyrelserna har fått i uppdrag att i samverkan med myndigheter, kommuner m.fl. fortlöpande inom ramen för STRAM-arbetet regionalt anpassa, precisera och konkretisera miljökvalitetsmålen samt att samordna detta arbete i länen i samverkan med Naturvårdsverket och övriga berörda centrala myndigheter och därvid ta de initiativ som behövs för att stimulera miljömålsarbetet inom olika samhällssektorer och för att målen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen. Länsstyrelserna skall därvid ta de initiativ som behövs för att stimulera arbetet med miljökvalitetsmålen inom olika samhällssektorer. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 oktober 1999 och därefter årligen senast den 1 mars.

3.5 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) har inte haft några invändningar i revisionsberättelserna för budgetåret 1997 för Naturvårdsverket, Koncessionsnämnden för miljöskydd och Kemikalieinspektionen. I RRV:s ekonomiadministrativa värdering har Koncessionsnämnden och Kemikalieinspektionen erhållit betyget fullt tillfredsställande medan Naturvårdsverket erhöll betyget tillfredsställande. Det har framkommit i kontakterna med myndigheterna att arbete pågår med att ytterligare förbättra ekonomiadministrationsen.

3.6 Anslag

A1 Naturvårdsverket

Tabell 3.1 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	395 217	Anslags- sparande	12 637
1998	Anslag	269 854 ¹	Utgifts- prognos	260 000
1999	Förslag	266 141		
2000	Beräknat	267 348		
2001	Beräknat	269 688		

¹Varav 1 750 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 1998.

Anslaget disponeras för Naturvårdsverkets förvaltningskostnader, inkl. kostnader för att administrera den verksamhet som finansieras via sakkanslagen. Verkets namn ändras formellt den 1 januari 1999 från Statens Naturvårdsverk till Naturvårdsverket. Anslagssparandet har minskat kraftigt under budgetåret 1997.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Naturvårdsverket är samlande och pådrivande i miljövårdsarbetet. Verket arbetar för att främja en ekologiskt hållbar utveckling. En ny organisation gäller sedan den 1 januari 1998. Verksamheten är anpassad till nya krav och förutsättningar. Viktiga förändringar är att verket inrättat en miljörettsavdelning och att projektarbetet fått en starkare ställning.

Betydande insatser under föregående budgetår har varit verkets medverkan i arbetet med en ny miljölagstiftning och framtagandet av underlag till regeringens proposition om nya miljö kvalitetsmål. Verket har dessutom svarat för en stor del av förberedelserna i EU-arbetet, bl.a. när det gäller försumningsstrategin och de nya beslut som tagits om fordons- och bränslekrav.

Sedan våren 1998 finns vid verket ett råd för Svenska miljöpartiet. Rådet skall verka för samordning och tillgänglighet i fråga om svensk miljörelaterad information som tillhandahålls på elektronisk väg.

Statskontoret har i en lägesrapport (1998:17) inför skiftet till år 2000 bedömt att det på nuva-

rande stadium inte finns direkt anledning till oro vad gäller Naturvårdsverkets anpassningsarbete.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

I verksamheten ingår externt riktade informations- och utbildningsinsatser, som utgivning av publikationer, arrangemang av kurser, konferenser och seminarier samt presstjänst och bibliotekstjänst.

Tabell 3.2 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 1997	22 119	20 416	1 703
Prognos 1998	20 150	20 150	0
Budget 1999	17 000	17 000	0

Slutsatser

Införandet av miljöbalken kommer att ställa ökade krav på Naturvårdsverket som har en viktig samordnande roll. När bestämmelserna i de centrala lagarna på miljöområdet nu sammanmälts till en miljöbalk är det av största vikt att tillsynen över efterlevnaden av lagstiftningen inte bara samordnas utan också skärps i syfte att miljöbalkens mål skall kunna nås. Tillsynen måste effektiviseras och tillsynsmyndigheterna måste med kraft verka för att överträdelser beivras. Tillsynen utgör en avgörande länk i kedjan mål, hänsyn, tillstånd, tillsyn, omprövning, överträdelse och straff. De samlade myndighetsresurserna bör fördelas och utnyttjas på ett effektivt sätt för att fånga upp de möjligheter till rationaliseringsvinster som den samordnade lagstiftningen ger. Regeringen har beslutat att ett tillsyns- och föreskriftsråd skall inrättas vid Naturvårdsverket. Rådet har en särskilt viktig roll att fylla när det gäller en utvecklad, skärpt och effektiviserad tillsyn. Rådet skall vara ett samrådsorgan för de myndigheter som arbetar med tillsyn och föreskrifter enligt miljöbalken. Syftet med en samordning av tillsyns- och föreskriftsarbetet är att stärka rättssäkerheten, effektiviteten och enhetligheten i tillsynsverksamheten. Rådet skall bestå av företrädare för berörda myndigheter, kommunerna och länsstyrelserna.

Regeringen har i budgetpropositionen för år 1998 beräknat medel för bidrag till anläggande av

skoterleder till 20 miljoner kronor. Mot bakgrund av behovet att skapa utrymme för nyttillkommande och utökade uppgifter för verket med anledning av miljöbalken, inkl. tillsyns- och föreskriftsrådet, samt utökat skydd av mark för vård beräknar regeringen nu medlen till bidrag för skoterleder till 10 miljoner kronor i stället för 20 miljoner kronor.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerande justering har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se bilaga 1, avsnitt 4).

Tabell 3.3 Beräkning av anslaget 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	269 854
Tilläggsbudget 1998	-1 750
Tekniska justeringar	4 037
Överfört till uo 18	-5 000
Besparing	-1000
Förslag 1999	266 141

Regeringen beräknar anslaget för år 1999 till 266 141 000 kronor. Anslaget beräknas till 267 348 000 kronor för år 2000 och till 269 688 000 kronor för år 2001.

A2 Miljöövervakning m.m.

Tabell 3.4 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	96 859	Anslags-sparande	17 076
1998	Anslag	100 452 ¹	Utgifts-prognos	112 529
1999	Förslag	127 706		
2000	Beräknat	122 513		
2001	Beräknat	124 938		

¹Varav 15 000 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 1998.

Anslaget disponeras för miljöövervakning, bidrag till vissa ideella organisationer samt för bilavgasverksamhet.

Medlen till miljöövervakning fördelas av Naturvårdsverkets miljöövervakningsnämnd. Nämnden fattar beslut om den nationella miljöövervakningens inriktning och fördelar medel

till denna. Inom den nationella miljöövervakningen fördelas även medel för viss regional miljöövervakning som specificeras i avtal med länsstyrelserna. En mindre del används också för internationellt miljöövervakningsarbete.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Miljöövervakningen är ett instrument för att beskriva tillståndet i miljön och följa hur tillståndet förändras och därigenom också att följa upp de miljömål som statsmakterna har satt upp.

Miljöövervakningsdata är viktiga i en rad sammanhang, bl.a. används miljöövervakningsdata för beräkningar av kritiska belastningsgränser och har givit underlag för havsaktionsprogram, åtgärdsförslag och internationella överenskommelser om belastningsminskningar m.m. Resultaten från undersökningar i vattendrag har givit underlag inom områdena försurning och havsföroreningar samt har använts till bedömningsgrunder för fastställande av nationella miljö kvalitetsmål. Förutom kväve och svavel utnyttjas data angående metalltransporter i det internationella arbetet.

Data efterfrågas också inom EU-arbetet. Det kan t.ex. röra sig om vattenkvalitetsdata, biologiska effektmätningar och toxicitetsmätningar inom arbetet för att få en handlingsplan för bättre vattenkvalitet och dricksvattenkvalitet.

Data från Sveriges ståndortskartering vad avser kol i marken har blivit identifierat av IPCC/OECD som ett världsunikt material för studier av boreala skogars roll för kontroll av växthusgaser.

Slutsatser

Data från miljöövervakningen behövs

- för framtagande av indikatorer som ger en uppfattning av miljö tillståndet, vid utarbetande av och arbete med bedömningsgrunder,
- för arbetet med miljö kvalitetsmål och miljö kvalitetsnormer. För att kunna sätta normer och miljömål som går att följa upp krävs mätningar i miljön,
- för att kunna genomföra uppföljningsinsatser som föreslås i Aktionsplanen för biologisk mångfald,

- vid tillsynsverksamhet och anläggningskontroll för att få en referens från mer opåverkade områden,
- för att STRAM skall fungera. Antagna regionala och lokala miljömål behöver följas upp och detta förutsätter i många fall data från miljöövervakningen,
- den nationella statistiken som också rapporteras vidare till internationella statistikmyndigheter,
- för att kunna följa upp de nationella miljömålen.

Resultat från undersökningarna av de stora sjöarna gav underlag för vattenvårdsarbetet i samtliga sjöar. Detta innebar utbyggnad av de kommunala avloppsreningsverken, sanering av industriutsläpp, underlag i lokaliseringssärenden m.m. Miljöövervakningsdata har också använts i senare koncessionsärenden kring sjöarna.

På ett mer allmänt plan nyttjas underlaget i den allmänna debatten kring miljöförändringar, särskilt eutrofiering, vilket har lett till ett generellt ökat miljömedvetande hos allmänheten.

Det är angeläget att utveckla såväl den nationella som den regionala miljöövervakningen och samordna dessa på ett effektivare sätt. Miljöövervakningen bör i fortsättningen syfta till att ge underlag för analys av olika utsläppskällors nationella och internationella miljöpåverkan och för uppföljning av de nationella miljö kvalitetsmålen.

De sektorsansvariga myndigheterna behöver också underlag för uppföljning av sina respektive sektorsmål. Myndigheterna själva behöver också bidra med relevanta delar av den information myndigheterna tar fram som en del av den ordinarie verksamheten till Naturvårdsverkets samlade uppföljning av de nationella miljömålen. Angelägna områden är att upprätthålla en baskompetens avseende organiska miljögifter samt miljöövervakning avseende biologisk mångfald, materialflöden och kretslopp samt miljöövervakning som avser människans hälsa - områden som hittills har varit eftersatta. I övrigt bör som tidigare gälla att den skall göra det möjligt att lämna underlag för åtgärder, bedöma hotbilder och följa upp beslutade åtgärder.

Regeringen beräknar mot bakgrund härav resurserna för miljöövervakningen till ca 98 miljoner kronor för budgetåret 1999, vilket är en förstärkning med 31 miljoner kronor jämfört med innevarande budgetår. Naturvårdsverket har av regeringen fått i uppdrag att senast i mars 1999 redovisa ett nytt program för den framtida miljöövervakningen.

När det gäller bilavgasverksamheten har avtalet om bilavgasundersökningar mellan Naturvårdsverket och AB Svensk Bilprovning sagts upp per 30 juni 1999. Mot bakgrund härav och att verksamheten inkl. finansiering avses utredas beräknas resurser till bilavgasundersökningar endast till och med halvårsskiftet. Första halvåret finansieras genom indragning av 8 miljoner kronor från reservationen under 1995/96 års anslag till investeringsbidrag för främjande av omställning i ekologisk hållbar riktning. I regeringens proposition (1997/98:56) Transportpolitik för en hållbar utveckling aviserades att regeringen avser tillkalla en särskild utredare med uppgift att se över den samlade statliga verksamheten på avgas- och bränsleområdet. Resurserna för hållbarhetskontroller beräknas på oförändrad nivå. Hållbarhetskontrollerna finansieras med en avgift som redovisas under inkomsttitel, 2534 Kontrollavgifter nyregistrerade fordon, på statsbudgeten.

För bidragen till de ideella organisationerna beräknar regeringen en ökning med 1 miljon kronor budgetåret 1999.

Tabell 3.5 Beräkning av anslaget 1999

<i>Tusental kronor</i>	
Anslag 1998	100 452
Tilläggsbudget 1998	-15 000
Teknisk justering	1 254
Ökat resursbehov	40 000
Överfört från anslag A7 Visst internationellt miljösamarbete	1 000
Förslag 1999	127 706

Regeringen beräknar anslaget för år 1999 till 127 706 000 kronor. Anslaget beräknas till 122 513 000 kronor för år 2000 och till 124 938 000 kronor för år 2001.

A3 Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden

Tabell 3.6 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	304 512 ¹	Anslags- sparande	47 080
1998	Anslag	451 473 ^{1,2}	Utgifts- prognos	464 000
1999	Förslag	577 975		
2000	Beräknat	628 889		
2001	Beräknat	745 488		

¹Anslagen A3 Bidrag till kalkningsverksamhet för sjöar och vattendrag och A 4 Investeringar och skötsel för naturvård

²Varav 20 000tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 1998.

Anslaget är nytt från budgetåret 1999 och bildas genom sammanslagning av anslagen för bidrag till kalkningsverksamhet och för investeringar och skötsel för naturvård.

Anslaget disponeras för att bevara den biologiska mångfalden genom förvärv av särskilt värdefulla naturområden och för skötsel av naturreservat samt för återställning av skador förorsakade av försurande luftföroreningar.

Från anslaget betalas ersättning till markägare för intrång i pågående markanvändning enligt naturvårdslagen (1964:822) samt enligt 86 och 122 §§ byggnadslagen i dess lydelse intill den 1 januari 1965. Vidare kan från anslaget bidrag lämnas till kommuner och kommunala stiftelser för skydd av värdefulla naturområden. Dessutom får anslaget användas för utrednings-, förhandlings-, och värderingskostnader i samband med säkerställande av värdefulla naturområden. Bidrag för naturvårdsåtgärder från EU:s miljöfond LIFE redovisas under anslaget.

Bidragsbestämmelserna om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag regleras i förordningen (1982:840). Bestämmelserna innebär att statsbidrag får lämnas till kalkning, biologisk återställning i kalkade vatten samt till nödvändiga utredningar och undersökningar i samband med kalkning eller biologisk återställning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Under budgetåret 1997 säkerställde Naturvårdsverket nästan 12 000 ha genom i huvudsak förvärv och intrångsersättningar. Under året har

antalet reservat ökat från 1 693 till 1 963. Den stora ökningen av antalet reservat beror främst på omvandling av domänreservaten till naturreservat. Reservatsarealen, i vilken inräknas både land- och vattenarealer, har ökat från 2 749 174 ha till 2 845 509 ha under året. Genomsnittskostnaden per ha har ökat väsentligt i jämförelse med tidigare budgetår. Skälet härtill är i första hand att skyddet inriktats mot produktiva skogsmarker med uppvuxen skog i Syd- och Mellansverige samt nedanför fjällskogarna i Norrlandslänet.

Kalkningsverksamheten har under året inriktats på att bibehålla och förbättra pågående kalkningsprojekt genom kalkning, öppning av vandringsvägar, biotopvård och återinplantering av försvunna arter. År 1997 har 6 900 sjöar (3 900 km² sjöyta) och 12 000 km vattendrag kalkats. Enligt länsstyrelsernas uppgifter har kalkningsprogrammet uppnåtts i 89 % av sjöytan eller 61 % av de kalkade sjöarna och i 83 % av de kalkade vattendragen. Det är bara i de större försurade sjöarna som åtgärder sätts in. Av Sveriges ca 17 300 försurade sjöar åtgärdas i dagsläget knappt 7 000 (40 %). För sjöytan är motsvarande siffra 89 % och i vattendrag kalkas ca 11 % av den totala längden försurade vattendrag.

Naturvårdsverket har under året arbetat med att ta fram underlag för att kunna bedöma vilka effekter en avbruten kalkning får på den biologiska mångfalden. Under budgetåret har också andra effektuppföljningsprojekt samt projekt för övervakning av långtidseffekter av våtmarkskalkning genomförts. Samordnings- och effektiviseringsåtgärder har också genomförts bl.a. genom uppbyggnaden av en ny databas.

Slutsatser

Skydd av mark för naturvård och kalkning av försurade vattenområden är ett av naturvårdspolitikens viktigaste instrument för att bevara den biologiska mångfalden. Syftet med att bevara den biologiska mångfalden och bibehålla förutsättningarna för rekreation och annan typ av nyttjande av naturresurserna är i huvudsak desamma för de nuvarande anslagen till investeringar och skötsel för naturvård samt till kalkningsverksamheten. En god markskötsel ger också positiva effekter mot försurning i vattenområden.

I arbetet med skydd av olika naturtyper har skyddet av skogsmiljöer särskilt uppmärksamats under flera år. I enlighet med villkoren för

anslagets användning har huvuddelen av medlen använt för att bevara skogsmiljöer. Anslaget bör även under de närmaste åren huvudsakligen användas för skydd av skogsmark. Det är angeläget att påskynda arbetet med att skydda värdefulla skogsområden. Regeringen beräknar därför en ökning av anslaget med 150 miljoner kronor för år 1999. För år 2000 bör anslaget räknas upp med ytterligare 50 miljoner kronor och för år 2001 räknas upp med ytterligare 110 miljoner kronor så att anslaget under år 2001 förstärks med 310 miljoner kronor jämfört med innevarande budgetår. Genom ökningen av anslaget bör det vara möjligt att inom gott och väl tio år uppnå skydd för ytterligare 250 000 ha skogsmark genom reservatsbildning.

Såväl kalkningsverksamheten som skötselåtgärderna har betydande inslag av kontinuerlig verksamhet men omfattar också åtgärder som kan vara av engångskaraktär eller ske med varierande tidsmellanrum varför det finns skäl att skapa förutsättning för en ökad flexibilitet beträffande lämpliga åtgärder.

De under innevarande budgetår anvisade anslagen A3 Bidrag till kalkningsverksamhet för sjöar och vattendrag och A4 Investeringar och skötsel för naturvård bör därför föras samman till ett nytt ramanslag för åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden. Anslagssparanden på de nuvarande anslagen A3 och A4 beräknas vid årets slut uppgå till drygt 20 miljoner kronor. Dessa anslagssparanden bör överföras till det nya anslaget.

Sverige har genom Naturvårdsverket möjlighet att ansöka om bidrag från EU:s fond LIFE för naturvårdsåtgärder. Under år 1998 har EU beviljat Naturvårdsverket 50 miljoner kronor. Eftersom projekten är fleråriga kommer endast mindre delar av dessa medel att förbrukas under

budgetåret 1998. Medlen skall nästan uteslutande användas för förvärv av skogsmark. För tidigare budgetår har EU beviljat medel om tillsammans ca 77 miljoner kronor. För år 1999 uppskattas Naturvårdsverket kunna erhålla bidrag om ca 25 miljoner kronor. Regeringen beräknar medel motsvarande detta bidrag under anslaget. Motsvarande belopp beräknas under inkomsttiteln 6911 Övriga bidrag från EG.

Regeringen bör som tidigare bemyndigas att under löpande budgetperiod ikläda staten ekonomiska förpliktelser för utgifter som skall betalas under nästkommande budgetår. Bemyndigandet bör uppgå till 120 miljoner kronor för utgifter som skall betalas år 2000.

Naturvårdsverket har under år 1997 redovisat tre deluppdrag i arbetet med den nationella planen för kalkningsverksamheten. Arbetet med att ta fram en nationell plan för kalkningsverksamheten har fortsatt under 1998 och kommer att avslutas till halvårsskiftet 1999. Planen skall innehålla en detaljerad bedömning av hur verksamheten skall läggas upp och dimensioneras under den kommande tioårsperioden med utgångspunkt i det av riksdagen uttalade målet att bevara den biologiska mångfalden och nyttjandet.

Tabell 3.8 Beräkning av anslaget 1999

Tusental kronor	
Anslag 1998	451 473
Tilläggsbudget 1998	-20 000
Teknisk justering	-3 498
Ökat resursbehov	150 000
Förslag 1999	577 975

Tabell 3.7 Bemyndiganden

Tusental kronor					
	1997 utfall	1998 prognos	1999 beräknat	2000 beräknat	2001 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	48 485	22 630	80 000	-	-
Nya förpliktelser	22 630	80 000	120 000	-	-
Infriade förpliktelser*	-48 485	-22 630	-80 000	-120 000	-
Utestående förpliktelser vid årets slut	22 630	80 000	120 000	-	-
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	60 000	120 000	120 000	-	-

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Regeringen beräknar anslaget till 577 975 000 kronor för år 1999. För år 2000 beräknas anslaget till 628 889 000 kronor och till 745 488 000 kronor för år 2001.

A4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tabell 3.9 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1999	Förslag	40 000 ¹
2000	Beräknat	65 000
2001	Beräknat	65 000

¹ Nytt ramanslag på statsbudgeten

Anslaget är nytt fr.o.m. budgetåret 1999. Anslaget disponeras för inventeringar, undersökningar och åtgärder för att sanera och återställa förorenade områden samt för framtagande av underlag för prioriteringar av framtida sanerings- och återställningsinsatser i landet.

Regeringens överväganden

Förorening av mark och vatten har pågått under hundratals år men den totala omfattningen av problemen är dåligt känd. Klart är att det finns stora behov av att sanera förorenade områden. Naturvårdsverket har gjort en översiktlig kartläggning av landets saneringsbehov av förorenade områden. Branschkartläggningen har ökat kunskapen om de branschspecifika saneringsproblemen, vilka branscher som har de största problemen samt vilka de mest prioriterade saneringsobjekten är. Kartläggningen har vidare visat att behovet är betydligt större än vad som tidigare varit känt. Det finns således ett stort behov av fortsatt kartläggning och kunskapsuppbyggnad kring hur stora problemen är och vilka objekt som är särskilt angelägna att åtgärda. Det är viktigt att inventeringar och undersökningar genomförs för att säkerställa att riktiga åtgärder vidtas i det fortsatta saneringsarbetet. Regeringen beräknar att 15 miljoner kronor årligen skall användas inom ramen för anslaget för att finansiera inventerings- och undersökningsinsatser i landet, inkl. viss central utrednings- och uppföljningsverksamhet.

Under budgetåret 1998 har medel för saneringsåtgärder fördelats till kommunerna inom

ramen för stödet till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet (utgiftsområde 18, anslag E1 Stöd till lokala investeringsprogram). Regeringen gör nu bedömningen att det finns anledning att fördela medel för saneringsåtgärder även via Naturvårdsverket. Därmed kan från risksynpunkt särskilt angelägna saneringsobjekt åtgärdas. Dessutom kan eventuella akuta saneringsinsatser genomföras. Det är samtidigt regeringens uppfattning att stöd till saneringsåtgärder även fortsättningsvis skall kunna lämnas inom ramen för de lokala investeringsprogrammen.

Slutsats

Regeringen beräknar anslaget till 40 000 000 kronor för år 1999. För år 2000 beräknas anslaget till 65 000 000 kronor och till 65 000 000 kronor för år 2001.

A5 Åtgärder för att rena Dalälven

Tabell 3.10 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1999	Förslag	29 000 ¹
------	---------	---------------------

¹ Nytt reservationsanslag på statsbudgeten

Anslaget disponeras för saneringsåtgärder i Falun enligt avtal med Stora Kopparbergs Bergslag AB (STORA).

Riksdagen beslöt under budgetåret 1987/88 att anvisa 100 miljoner kronor till åtgärder för att rena Dalälven (prop. 1987/88:85, bet. 1987/88:JoU23, rskr. 1987/88:373). Av anslaget förbrukades 11 740 238 kronor innan dispositionsrätten upphörde.

Inom ramen för åtgärdsprogrammet för Dalälven undertecknades ett avtal avseende åtgärder för att minska metalläcket från gruvavfallet i Falun. Avtalet som ingicks med STORA godkändes av regeringen den 17 december 1992. Målsättningen för slutförändringstidpunkten för åtgärderna är enligt avtalet 15 år efter undertecknandet. Riksdagen beslöt därför budgetåret 1994/95 att anvisa 39 000 000 kronor till saneringsåtgärder i Falun (prop. 1994/95:125, bet. 1994/95:JoU20, rskr. 1994/95:408). Reservationen på anslaget A16 Åtgärder för att rena Dalälven från budgetåret 1994/95 uppgick vid 1998 års ingång till 30 560 000 kronor. Regeringens dis-

positions rätt till anslaget upphör vid utgången av år 1998.

Regeringens övervägande

Resultatinformation

Kopparframställningen vid Falu gruva har under århundraden orsakat stora utsläpp av försurande ämnen och metaller till såväl luft, mark som vatten. Saneringsåtgärderna är påbörjade och de positiva miljöeffekterna börjar bli mätbara. Det är angeläget att saneringsåtgärderna kan fortsätta enligt åtgärdsprogrammet.

Slutsatser

Regeringen beräknar anslaget till 29 000 000 kronor för år 1999.

A6 Kemikalieinspektionen

Tabell 3.11 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	83 704	Anslags- sparande	-1 134
1998	Anslag	80 011	Utgifts- prognos	81 376
1999	Förslag	77 674		
2000	Beräknat	78 138		
2001	Beräknat	79 310		

Kemikalieinspektionen (KemI) är central förvaltningsmyndighet för ärenden om hälso- eller miljörisker med kemiska produkter och biotekniska organismer.

Anslaget disponeras av Kemikalieinspektionen för verksamhet avseende tillsyn/vägledning, riskbedömning, riskbegränsning – allmänkemikalier samt riskbegränsning – bekämpningsmedel.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Under år 1997 har Kemikalieinspektionen genomfört tillsyn över tillverkare och importörer,

deltagit i tillsynsprojekt inom EU samt ordnat utbildning och vägledning för att öka kompetensen hos tillsynspersonal på regional och lokal nivå. Inspektionen arbetar dessutom fortlöpande med att kvalitetshöja tillsynen.

Sveriges medlemskap i EU innebär att en dominerande del av inspektionens verksamhet ligger inom ramen för EU:s arbete med kemikalier. Detta har inneburit ökade insatser inom områdena klassificering/märkning samt begränsning främst inriktat på övergångsbestämmelserna i medlemskapsavtalet. Arbetet har vidare varit inriktat på riskbegränsning avseende nya och befintliga ämnen. En del av Kemikalieinspektionens resurser har under de senaste åren avsatts för den översyn av gemenskapsreglerna som de svenska övergångsbestämmelserna i medlemskapsfördraget givit upphov till.

Kemikalieinspektionens insatser har bidragit till att för Sverige prioriterade kemikaliefrågor uppmärksammas inom EU och internationellt. Dessutom har Kemikalieinspektionen lagt ner stora resurser på att delta i EU:s utvärdering och prövning av växtskyddsmedel samt EU:s program för existerande kemikalier.

Kemikalieinspektionen har under det föregående budgetåret på regeringens uppdrag redovisat en lägesbeskrivning samt förslag till ytterligare åtgärder avseende de avvecklingsplaner som regeringen initierade år 1990 för att minska användningen av vissa skadliga kemikalier. Inspektionens rapport (Avvecklingsprojektet, rapport 6/97) om avvecklingsarbetet har utgjort en viktig del i underlaget till propositionen om de nya svenska miljömålen (prop. 1997/98:145).

I utarbetandet av en globalt bindande konvention om utbyte av information om kemikalier i internationell handel (PIC-konventionen - Prior Informed Consent) har Kemikalieinspektionen bistått regeringen. PIC-konventionen undertecknades av ett antal länder i september 1998.

Kemikalieinspektionen har bidragit till informationsutbyte mellan i-länder och u-länder när det gäller uppbyggnad av organisation för hantering av farliga kemikalier, regelverk och kompetensutveckling. Detta arbete är ett led i att förbereda arbetet om en POP:s konvention (POP – Persistent Organic Pollutants). Inspektionen har vidare medverkat med experthjälp samt annat slags stöd till länder i Europa som söker medlemskap. De svenska insatserna har rönt stort intresse.

Kemikalieinspektionen har bidragit med underlag till arbetet med den nya miljölagstiftning-

en, bl.a. förslag till effektivisering av tillsynen centralt/lokalt samt förslag till hur avgifter enligt miljöbalken kan sättas.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Kemikalieinspektionens verksamhet finansieras huvudsakligen genom avgifter som tas in enligt förordning (1998:942) om kemikalieavgifter m.m. och Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer.

Intäkterna från kemikalieavgifter m.m. beräknas till 76 000 000 kronor för år 1999, varav 56 700 000 kronor från kemikalieavgifter och 18 200 000 kronor från bekämpningsmedel. Intäkterna från kemikalieavgifter redovisas på inkomsttitel 2543, intäkterna från bekämpningsmedel redovisas på inkomsttitel 2538 och övriga inkomster av statens verksamhet redovisas på inkomsttitel 2811.

Slutsatser

I propositionen 1997/98:145 (Svenska miljömål – miljöpolitik för ett hållbart Sverige) anges att det pågående arbetet med att begränsa eller avveckla vissa särskilt farliga kemikalier måste fortgå. Det kommer även fortsättningsvis att behövas stora insatser för att öka kunskaperna om kemiska ämnens hälso- eller miljöfarliga egenskaper samt om deras förekomst och användning.

I propositionen anges ytterligare riktlinjer för kemikaliepolitiken för det nationella och internationella kemikaliearbetet som bl.a. innebär att dagens arbetsmetoder kompletteras med ett mer generellt arbetssätt som riktas mot ämnen med vissa specifika egenskaper. Vidare anges att Sverige bör verka för en gemensam kemikaliepolicy inom EU och för att användningen i varor av de ämnen som omfattas av riktlinjerna avvecklas inom hela EU. Detta innebär bl.a. att en höjd ambitionsnivå i EU skall prioriteras när det gäller bekämpningsmedel och kemikalier.

Riktlinjerna är steg på vägen för att bl.a. nå en del av de mål som ställts upp i Esbergdeklaratio-

nen och inom Helsingforskommissionen (Helcom). Riktlinjerna innebär bl.a. behov av nya angreppssätt i kemikaliearbetet. Riktlinjerna skall först och främst vara en vägledning i företagets kemikaliearbete men tjänar också som stöd för myndighetsarbetet.

Kemikalieinspektionens arbete bör således vid sidan om den hittillsvarande inriktningen av kemikaliekontrollarbetet också utgå från nämnda mål och riktlinjer samt också inriktas på att vara pådrivande i utvecklandet av såväl nya arbetssätt i kemikaliepolitiken som av de hittills använda styrmedlen.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerings har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades.

Tabell 3.12 Beräkning av anslaget 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	80 011
Teknisk justering	1 663
Besparing	-4 000
Förslag 1999	77 674

Regeringen beräknar anslaget för år 1999 till 77 674 000 kronor. Anslaget beräknas till 78 138 000 kronor för år 2000 och till 79 310 000 kronor för år 2001.

A7 Visst internationellt miljösamarbete

Tabell 3.13 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	39 926	Anslags-sparande	2 945
1998	Anslag	37 762	Utgifts-prognos	39 000
1999	Förslag	35 002		
2000	Beräknat	35 562		
2001	Beräknat	35 562		

Anslaget disponeras för medlemsavgifter och deltagande i vissa internationella organisationer och för internationellt samarbete inom Miljödepartementets ansvarsområde.

Från anslaget betalas kostnader för deltagande i möten inom ramen för internationella miljökonventioner och avtal, möten inom ramen för FN-systemet och EU-samarbetet samt inom organisationer såsom OECD, ECE, Nordiska Ministerrådet, Europarådet samt miljösamarbetet om Arktis. Vidare betalas från anslaget kostnader för bilateralt miljösamarbete samt Sveriges årliga bidrag till FN:s miljöfond.

Regeringens överväganden

Genom ett aktivt deltagande i det internationella miljösamarbetet ökar möjligheterna för Sverige att påverka miljöbeslut så att gränsöverskridande utsläpp och negativa globala miljöeffekter minskar.

Omfattningen på det internationella miljösamarbetet ökar successivt. Sverige deltar aktivt i detta samarbete. Regeringen gör dock bedömningen att kostnaderna för år 1999 rymms inom den föreslagna anslagsnivån. Sverige inleder under budgetåret förberedelserna inför Sveriges ordförandeskap i EU våren 2001.

Tabell 3.14 Beräkning av anslaget 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	37 762
Överfört till A2 Miljöövervakning	-1 000
Engångsanvisat	-1 200
Överfört till uo 24	-560
Förslag 1999	35 002

Anslaget för år 1999 beräknas till 35 002 000 kronor. För år 2000 beräknas anslaget till 35 562 000 kronor och för år 2001 till 35 562 000 kronor.

A8 Stockholm internationella miljöinstitut

Tabell 3.15 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	12 000	Anslags-sparande	0
1998	Anslag	12 000	Utgifts-prognos	12 000
1999	Förslag	12 000		
2000	Beräknat	12 000		
2001	Beräknat	12 000		

Under anslaget redovisas utgifterna för statens stöd till Stockholm internationella miljöinstitut (SEI) (prop. 1987/88:85, bet. 1987/88:JoU23, rskr. 1987/88:373).

SEI:s huvudsakliga uppgifter är att initiera, genomföra och föra ut resultat av studier och forskning vad gäller värdering och utveckling av miljöteknik, miljö- och utvecklingspolicy samt relaterad miljöstyrning och strategier för en hållbar utveckling.

SEI har förutom sitt huvudkontor i Stockholm tre övriga kontor, ett i Boston, ett i York och ett i Tallin.

Regeringens överväganden

SEI har byggt upp en internationellt erkänd verksamhet och utvecklat forskningen inom områden som är relevanta för de globala miljöproblemen. Institutet har inriktat sin verksamhet på bl.a. energistudier, klimatfrågor, bioteknik, ekonomi med etik och miljövärden.

SEI:s uppdragsgivare är regeringar, internationella organisationer och företag över hela världen.

Institutets verksamhet är av stort värde även för Sverige.

Regeringen beräknar anslaget till 12 000 000 kronor för år 1999. För åren 2000 och 2001 beräknas samma belopp.

A9 Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning

Tabell 3.16 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1999	Förslag	12 000 ¹
------	---------	---------------------

¹ Nytt obetecknat anslag på statsbudgeten

Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning finansierar forskning vid AB Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning genom en samfinansiering mellan staten och näringslivet med 50 % vardera. Statens del har tidigare finansierats via Naturvårdsverkets anslag för miljö- och kretsloppsforskning. Från och med år 1998 finansieras statens andel av Stiftelsen för Miljöstrategisk forskning, MISTRA, men denna finansiering upphör från och med år 1999.

Regeringen bedömer att verksamheten är viktig för samarbetet mellan staten och näringslivet i miljöfrågor för att genom forskning gemensamt identifiera och åtgärda miljöproblem.

Regeringen beräknar därför 12 miljoner kronor för statens andel av den med näringslivet samfinansierade forskningen under ett nytt anslag benämnt Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning för år 1999. Anslaget får också användas för nationell finansiering av EU-projekt. Regeringen bedömer att behovet av medel för år 2000 är av samma storleksordning.

A10 Miljöinsatser i Östersjöregionen

Tabell 3.17 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1999	Förslag	122 100 ¹
------	---------	----------------------

¹ Nytt reservationsanslag på statsbudgeten

Riksdagen har 1994 (1993/94:100 bil. 15, bet. 1993/94:JoU415, rskr. 1993/94:209) beviljat anslag för miljöinsatser i Östersjöområdet inkl. stöd till kärnsäkerhet och strålskydd. Kvarvarande medel disponeras till utgången av 1998 under reservationsanslag 1994/95 A 8 Miljöinsatser i Östersjöregionen. Medlen har till största delen använts för investeringar i avloppsreningsverk i de baltiska republikerna.

Reservationen på anslaget uppgick vid 1998 års ingång till 157 549 000 kronor. Dispositions-rätten för anslaget upphör vid utgången av år 1998.

Detta påverkar finansieringen av följande åtaganden:

- Sida har gjort åtaganden som innebär senarelagda utbetalningar.
- Regeringen har gjort åtaganden för finansiering av åtgärder avseende kärnsäkerhet i Central- och Östeuropa inom ramen för Nuclear Safety Account som administreras av Europeiska Utvecklingsbanken (EBRD).
- Sverige har dessutom gjort åtaganden inom ramen för Agenda 21 för Östersjöområdet som måste finansieras.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Behovet av de åtgärder som låg till grund för riksdagens beslut om medel för insatser inom miljöområdet i Central- och Östeuropa finns kvar. Utvärderingar som gjorts visar att de svenska insatser som utförts har bidragit till att förbättra Östersjöns miljötillstånd. De gjorda åtagandena bör fullföljas för att den önskade effekten på Östersjöns miljö ska kunna uppnås.

Ett antal projekt har också upparbetats av Sida i Polen och för närvarande pågår förhandlingar med S:t Petersburg om ett investeringsprogram. Regeringen har bemyndigat Sida att teckna avtal om svenska bidrag i dessa projekt. Oftast ingår det svenska bidraget i finansieringspaket där flera andra finansiärer deltar, t.ex. NEFCO, Världsbanken och EBRD. En redovisning av miljöstödet till Central- och Östeuropa finns att finna i regeringens proposition Att utveckla ett grannlandssamarbete (prop. 1997/98:70).

Sverige deltog i juni 1998 i antagandet av Agenda 21 för Östersjöområdet – Baltic 21 – som tillkommit på svenskt initiativ. Vid statsministermötet i Visby i maj 1996 diskuterades utvecklingen av en Agenda 21 för Östersjöområdet. I oktober 1996 beslöt miljöministrarna om en utveckling av en Agenda 21 för Östersjöområdet och de närmare riktlinjerna för detta arbete. Sverige har innehaft ordförandeposten i detta förhandlingsarbete och tillhandahållit sekretariatsresurser under ett och ett halvt år. I samband med att Östersjöområdets utrikesministrar antog Baltic 21 åtog sig också Sverige att på interimistisk basis under två år bekosta ett sekretariat.

Baltic 21 är en viktig komponent i Sveriges öst-samarbete.

Slutsatser

Medel motsvarande de kvarvarande medlen under fjortonde huvudtitelns reservationsanslag för budgetåret 1994/95 A8 Miljöinsatser i Östersjöregionen bör föras upp på ett nytt reservationsanslag benämnt Miljöinsatser i Östersjöregionen.

Den största delen avser åtaganden pågående investeringsprojekt upparbetade av Sida. Övriga medel disponeras av regeringen för att driva Baltic 21 sekretariatet och för att stödja genomförandet av Baltic 21 i de baltiska republikerna, Polen och Ryska Federationen, samt för att fullfölja åtaganden gentemot Nuclear Safety Account för kärnsäkerhetsinsatser i Central- och Östeuropa.

Regeringen beräknar anslaget till 122 100 000 kronor för år 1999.

4 Strålskydd, kärnsäkerhet m.m.

4.1 Omfattning

Statens strålskyddsinstitut (SSI) har det övergripande ansvaret för strålskyddsverksamheten i landet. SSI har också ett ansvar för att det omfattande regelverket för strålskydd inom Euratom införlivas i svensk rätt. SSI utfärdar föreskrifter för och övervakar strålskyddet vid de kärntekniska anläggningarna och vid behandling och lagring av använt kärnbränsle och annat kärnavfall. SSI upprätthåller en beredskap för snabba insatser i händelse av kärnteknisk olycka. SSI har även en bred verksamhet utanför kärnenergisektorn. Hit hör t.ex. verksamhet på sjukhus med övervakning av både patient- och personalstrålskyddsfrågor, forskningsverksamhet och annan industriell verksamhet än kärnkraft. SSI utövar även tillsyn över radioaktivt avfall som uppstår i sådana verksamheter. SSI ansvarar också för verksamheter med icke-joniserande strålning, t.ex. användningen av laserljus och UV-strålning i olika sammanhang. SSI övervakar vidare förekomst och motåtgärder mot skadlig naturligt förekommande strålning, såsom UV-strålning från solen, radon i bostäder och strålning från radioaktiva ämnen i miljön.

Statens kärnkraftinspektion (SKI) övervakar säkerheten vid de svenska kärntekniska anläggningarna. SKI utövar också tillsyn över behandling och lagring av kärnavfall vid kärnkraftverken, lagring av använt kärnbränsle i det centrala mellanlagret för använt kärnbränsle (CLAB) i Oskarshamn samt slutförvaring av kärnavfall i slutförvaret för låg- och medelaktivt avfall (SFR-I) i Forsmark. SKI handhar även sådana uppgifter kring hantering av kärnämne och kärnteknisk utrustning som följer av Sveriges internationella

åtaganden om icke-spridning av kärnvapen m. m. och i den utsträckning dessa uppgifter inte handhas av den Europeiska kommissionen. SKI utövar vidare tillsyn över reaktorinnehavarnas program för att hantera och slutförvara använt kärnbränsle och kärnavfall och för att riva kärnkraftverken, samt över avsättning och användning av medel inom det statliga finansieringsystem som skall täcka kostnaderna härför.

4.2 Utgiftsutveckling

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
238,4	244,2	244,9	249,3	253,2	257,2

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

SSI:s och SKI:s verksamhet drivs med ett gott strålskydd vid tillsynsobjekten och med en god säkerhet vid de kärntekniska anläggningarna.

Förändringar

Kärnkraftsavvecklingen inleds och Sveriges förestående anslutning till en förstärkt icke-spridningsregim inom ramen för Internationella Atomenergiorganets verksamhet leder till förändringar i den svenska tillsynen samt därutöver

lagändringar orsakade av bl.a. anpassning av rättsakter utfärdade med stöd av Euratomfördraget.

Prioriteringar

Myndigheternas engagemang i frågor som rör avveckling av kärnkraftsreaktorer bör öka och arbetet med reaktorsäkerhetskrav inför 2000-talet prioriteras.

4.3 Resultatbedömning

SKI och SSI rapporterar årligen till regeringen om säkerhets- och strålskyddsläget vid de svenska kärnkraftverken. Enligt 1997 års rapportering gör SKI den bedömningen att säkerhetsarbetet vid de svenska kärnkraftverken har bidragit till att vidmakthålla och utveckla säkerheten vid anläggningarna. De händelser som inträffat, de fel som upptäckts i samband med provningar och kontroller samt de utrednings- och analysarbeten som genomförts har medfört att åtgärder vidtagits för att rätta till funna säkerhetsbrister och ytterligare stärka djupförsvaret. SKI anser samtidigt att det pågående moderniseringsarbetet måste fortsätta så att alla reaktorer i drift på 2000-talet når en säkerhetsnivå som motsvarar moderna konstruktionsprinciper. SKI har därför fortsatt drivit på kraftföretagen att förbättra säkerheten och kvaliteten i säkerhetsarbetet. Ett första steg har varit att lägga grunden för de framtida säkerhetskraven och tillsynsmetodiken.

SSI har kontinuerligt följt anläggningarnas arbete med att begränsa personalstråldoser och omgivningspåverkan. SSI konstaterar bl.a. att moderniseringsprogrammet vid de svenska kärnkraftverken resulterat i ökande stråldoser till personal. Ingen enskild person har dock fått stråldoser över fastställda dosgränser. De ökande stråldoserna visar enligt SSI på nödvändigheten av fortsatta ansträngningar att begränsa personalstråldoserna och att detta bör vara en fråga av högsta prioritet för kärnkraftverkens ledningar. Krav på s.k. dosreduktionsprogram återfinns i SSI:s föreskrifter.

4.4 Förändringar

I energipropositionen (prop. 1996/97:84) betonas vikten av att säkerheten kan upprätthållas i den nya situation som uppstår i och med avställningen av en reaktor år 1998. SKI och SSI har fått ökade resurser för detta ändamål. Motivationen, engagemanget och uppmärksamheten hos personalen vid kärnkraftverken måste vidmakthållas på en hög nivå trots den påfrestning en avställning innebär. Myndigheterna har vidtagit särskilda tillsynsinsatser för att övervaka att säkerheten och beredskapen vidmakthålls under hela driftperioden.

De senaste årens händelser, behovet av skärpt kontrollverksamhet när reaktorerna blir äldre samt kraftföretagens aviserade renoveringar och moderniseringar, indikerar vidare att antalet ärenden och deras grad av komplexitet kommer att öka framöver. Den genomgång av konstruktionsförutsättningarna för de äldre reaktorerna som nu pågår inom kärnkraftsindustrin kan komma att resultera i reviderade bedömningar av behovet av säkerhetshöjande åtgärder. Myndigheterna måste ha förutsättningar att vara starkt engagerade och pådrivande i detta arbete, bl.a. genom formuleringen av 2000-talets säkerhetskrav.

På kärnavfallsområdet ökar kraven på SKI:s och SSI:s tillsynsverksamhet i takt med att planeringen av den slutliga avfallshanteringen efter hand övergår i konkretare åtgärder.

Det första granskningsmötet under den internationella konventionen om kärnsäkerhet, vilken Sverige anslutit sig till, kommer att hållas under april 1999. Inför detta möte har SKI på regeringens uppdrag i samråd med SSI tagit fram den svenska nationalrapporten. Regeringen har i propositionen Svenska Miljömål (prop. 1997/98:145) föreslagit riksdagen att Sverige också skall ansluta sig till konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall. SKI och SSI kommer att medverka i granskningsprocedurerna under båda konventionerna.

Sverige undertecknade den 22 september 1998 ett tilläggsprotokoll till det s.k. safeguardsavtalet mellan EU:s icke-kärnvapenstater, Euratom och IAEA. Tilläggsprotokollet kommer då det träder i kraft att ge IAEA ökade befogenheter dels vad gäller information om Sveriges kärnenergi-program, dels vad gäller tillträde till anläggningar och andra relevanta platser. SKI utgör IAEA:s kontakt i Sverige. SKI har därför på regeringens

uppdrag redovisat hur det svenska nationella systemet för kontroll av kärnämne m.m. kan anpassas till de nya villkoren under tilläggsprotokollet.

Enligt regeringens proposition (prop. 1996/97:11) om beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred är fortsatta insatser avseende beredskapen mot kärnenergiolyckor är angelägna.

I och med Rådets direktiv av den 13 maj 1996 om fastställande av grundläggande säkerhetsnormer för skydd av arbetstagarnas och allmänhetens hälsa mot de faror som uppstår till följd av joniserande strålning har SSI bl.a. fått ett utökat ansvar avseende naturlig strålning.

SKI och SSI medverkar också med insatser inom det svenska samarbetet med Öst- och Centraleuropa. Dessa insatser beräknas fortsätta i oförändrad omfattning även under budgetåret 1999. Samarbetet finansieras över det s.k. Östeuropaanslaget inom utgiftsområde 7.

4.5 Revisionens iakttagelser

Regeringen konstaterar att Riksrevisionsverket (RRV) inte haft några invändningar i revisionsberättelsen avseende SSI och SKI och att de i sin ekonomiadministrativa värdering för budgetåret 1997 givit SSI bedömningen tillfredsställande och SKI bedömningen fullt tillfredsställande.

RRV har i en revisionsrapport till Kärnavfallsfonden påpekat att redovisning av insättningar av avgifter till fonden och resultatet av placeringsverksamheten bör bli föremål för en översyn. Fonden har uppdragit åt Kammarkollegiet att föreslå vilka åtgärder som bör vidtas. Regeringen följer Kärnavfallsfondens arbete med översynen.

4.6 Anslag

B1 Statens strålskyddsinstitut

Tabell 4.1 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	73 554	Anslags-sparande	14 045
1998	Anslag	78 055	Utgifts-prognos	78 834
1999	Förslag	80 358		
2000	Beräknat	81 735		
2001	Beräknat	83 090		

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar att Statens strålskyddsinstitut detta år hade ett anslagssparande på 14 045 000 kronor. Av dessa är ca 9 miljoner kronor reserverade för ännu ej betalda forskningsprojekt. Reserverade anslagssparande beräknas förbrukas under år 1998.

Statens strålskyddsinstitut (SSI) är central förvaltningsmyndighet för frågor om skydd av människor, djur och miljö mot skadlig verkan av joniserande och icke-joniserande strålning. SSI:s huvuduppgift är således att verka för att intentionerna i strålskyddslagen (1988:220) uppfylls.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

SSI har rapporterat till regeringen om konsekvenserna av de besparingskrav riksdagen beslutat om. SSI har minskat sin bemanning med åtta årsarbetskrafter. Som en följd av detta har tillsynen minskat vad gäller den icke kärnenergianknutna verksamheten, t.ex. tillsyn av radiologisk verksamhet vid svenska sjukhus. Även tillsynen av låg- och medelaktivt radioaktivt avfall från det svenska kärnkraftsprogrammet har minskat något. Detsamma gäller SSI:s insatser inom strålskyddsforskningen.

För att kunna hålla tillsynen på en tillfredsställande nivå pågår ett arbete med prioriteringar hos myndigheten. Detta har bl.a. lett till att myndigheten under året har beslutat om en ändrad policy för radonarbetet. Policyn innebär en ambitionsförändring och myndigheten kommer att koncentrera sig på att göra riskbedömningar och svara för mätteknik samt rådgivning till andra myndigheter.

Från och med budgetåret 1998 har SSI fått en förstärkning med anledning av avvecklingsbeslutet av Barsebäck. Arbetet med avvecklingsfrågor har i och med detta påbörjats och områden som kräver resurser och kompetensuppbyggnad har identifierats. Nyanställningar har skett för att klara uppgiften.

Viktiga insatser har gjorts vad gäller tillsyn av röntgen, beredskap mot kärnenergiolyckor samt slutförvaring av använt kärnbränsle. Ingen akut strålskada inträffade och ingen fick stråldoser över fastställda dosgränser. SSI:s beredskapsorganisation mot kärnenergiolyckor har klarat sina uppgifter i de beredskapsövningar som genomförts under året. SSI har även bistått Statens räddningsverk vid anskaffandet av nya mätinstrument avsedda för kommunernas mätning av radioaktivitet i fred och krig. SSI har kommit långt vad gäller att definiera miljö- och hälso-skyddskraven i samband med slutförvaring av kärnavfall och använt kärnbränsle. Detta arbete drivs också internationellt.

Arbetet med EU-frågor och införlivandet av rättsakter har varit omfattande. Föreskriftsarbetet har varit högt prioriterat så att Sverige inom stipulerad tid kan uppfylla beslutade direktiv. Vidare har EU-kommissionen utfört en verifikation enligt Artikel 35 i Euratomfördraget. Det konstateras att det svenska systemet för utsläppskontroll och miljöövervakning av radioaktiva utsläpp från kärntekniska anläggningar är adekvat. SSI:s egen forskning har resulterat i arbeten som har publicerats i vetenskapliga tidskrifter.

Det prioriteringsarbete som bedrivs av SSI är enligt regeringen betydelsefullt för att vidmakthålla en tillfredsställande nivå på tillsynen av verksamheter med strålning.

I propositionen En uthållig energiförsörjning (prop.1996/97:84) pekas det på betydelsen av att långsiktigt bevara och förstärka säkerhetsmyndigheternas resurser för att vidmakthålla samhällets insyn och kontrollmöjligheter vid en tidigarelagd avveckling. Detta kan leda till en revidering av SSI:s övergripande mål.

Sammantaget gör regeringen den bedömningen att myndigheten i huvudsak levtt upp till uppställda mål.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

SSI:s verksamhet finansieras delvis via avgifter enligt förordningen (1976:247) om vissa avgifter till Statens strålskyddsinstitut. Avgifter från kärnteknisk verksamhet redovisas under inkomsttitel 2551. Ansökningsavgifter redovisas under inkomsttitel 2511.

Tabell 4.2 Offentlig rättslig verksamhet

Tusental kronor				
Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 1997	61 525 ¹	6 930	-	-
Prognos 1998	62 896 ¹	7 140	-	-
Budget 1999	61 800 ¹	3 700	-	-

¹ I beloppet ingår 13,5 miljoner kronor som överförs till Statens räddningsverk för beredskap mot kärnenergiolyckor. Det belopp som överförs ingår ej i SSI:s ramanslag.

SSI har egen uppdragsverksamhet och inkomsterna från denna får disponeras av myndigheten. Budgeten för denna verksamhet framgår av nedanstående tabell.

Tabell 4.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 1997	6 930	6 930	0
Prognos 1998	7 140	7 140	0
Budget 1999	3 700	3 700	0

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerings justering har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se bilaga 1, avsnitt 4).

Slutsatser

Regeringen beräknar anslagen B1 till 80 358 000 kronor för år 1999. För åren 2000 och 2001 beräknas utgifterna under anslaget B1 till 81 735 000 kronor respektive 83 090 000 kronor.

B2 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader

Tabell 4.4 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
1997	Utfall	65 470	Anslags-sparande	14 983
1998	Anslag	75 479	Utgifts-prognos	73 893
1999	Förslag	76 885		
2000	Beräknat	78 266		
2001	Beräknat	79 485		

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar att Statens kärnkraftinspektion (SKI) detta år hade ett anslagssparande på 14 983 000 kronor i förvaltningsanslaget. Utgifterna under år 1997 översteg anslaget med drygt 2 miljoner kronor. Enligt prognosen för innevarande år kommer anslagssparandet att öka något. Detta beror främst på att SKI inte hunnit med att nyrekrytera den personal som behövs för att klara de uppgifter som tillförts med anledning av att kärnkraftsavvecklingen inletts. SKI fortsätter dock med en offensiv rekrytering av personal varför anslagssparandet förväntas minska kommande år.

B3 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning

Tabell 4.5 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
1997	Utfall	70 606	Anslags-sparande	10 801
1998	Anslag	63 950	Utgifts-prognos	66 803
1999	Förslag	65 306		
2000	Beräknat	66 492		
2001	Beräknat	67 826		

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar att Statens kärnkraftinspektion detta år hade ett anslagssparande på 10 801 000 kronor i anslaget för kärnsäkerhetsforskning. Utgifterna översteg anslaget med nära 12 miljoner kronor. Enligt prognoserna för innevarande år kommer anslagssparandet att minska ytterligare för att under år 1999 vara helt förbrukat.

Regeringens överväganden

Statens kärnkraftinspektion (SKI) är central förvaltningsmyndighet med uppgift att övervaka dels säkerheten vid kärnteknisk verksamhet, dels genomförandet av den forskning och utveckling och det program för bl. a. sådana frågor som avses i 11 och 12 §§ lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Dessutom skall SKI besluta om användningen av avgiftsmedel enligt lagen (1992:1537) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m. m., utom när regeringen skall fatta ett sådant beslut.

I och med att den framtida energipolitiken lades fast i energipropositionen (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272) har det varit möjligt att klarställa inriktningen av och ambitionsnivån för SKI:s verksamhet. I energipropositionen betonas vikten av att säkerheten kan upprätthållas i den nya situation som uppstår i och med beslutet om avställning av en reaktor.

Resultatbedömning

Bedömningen är att omfattningen och kvaliteten i granskningen och tillsynen inom säkerhetsprogrammen i dag är sådan att de uppställda målen uppnås. Förutsättningarna att på sikt ytterligare förbättra kvaliteten i verksamheten har ökat i och med att SKI:s resurser på området förstärkts inför år 1998 med anledning av energioverenskommelsen. De tidigare problemen med prioriteringar och bristande långsiktighet bör nu kunna övervinnas. Ett problemområde som återkommit under de senaste åren är SKI:s arbete med generella föreskrifter. Detta arbete har nu tagit fart ordentligt i och med att det givits högre prioritet. SKI har nu också genom de gjorda förstärkningarna goda förutsättningar att driva arbetet med 2000-talets reaktorsäkerhetskrav.

Verksamheten inom området icke-spridning har uppfyllt de ställda målen. Detta framgår av Internationella atomenergiorganets slutsatser under det av Sverige tillträdde kontrollavtalet med IAEA samt av EU-kommissionens utvärdering under Euratomfördraget. Verksamheten utgör ett viktigt stöd för Sveriges agerande inom området icke-spridning av massförstörelsevapen såväl inom EU som i FN och IAEA sammanhang. SKI:s verksamhet inom programmet har påverkats kraftigt, bl. a. av Sveriges medlemskap i EU. Den pågående utvecklingen på kontrollområdet, bl.a. genom det kommande tilläggs-

protokollet med IAEA, ställer krav på förändringar i SKI:s framtida roll inom icke-spridningsområdet.

Baserat bl.a. på en större TEMO-undersökning görs bedömningen att SKI:s information har nått ut på ett tillfredsställande sätt. SKI:s forskningsverksamhet synes vara i stort sett väl avvägd mot de krav på framförhållning som måste ställas på säkerhetsarbetet. Avsaknaden av en svensk teknisk-vetenskaplig stödorganisation inom kärnteknikområdet ställer särskilda krav på att SKI via sina forskningsmedel kan upprätthålla en extern kompetens, oberoende av industrin, för granskningsstöd i ett längre perspektiv.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

SKI:s verksamhet finansieras via avgifter enligt förordningen (1991:739) om vissa avgifter till Statens kärnkraftinspektion. Avgifter enligt den nämnda förordningen avseende tillsyn och forskning förs till inkomstiteln 2551 Avgifter från kärnkraftverken.

Statens kärnkraftinspektion disponerar de intäkter som erhålles i form av avgifter enligt 2 och 6 §§ förordningen (1991:739) om vissa avgifter till Statens kärnkraftinspektion.

Tabell 4.6 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 1997	121 880	1 656	137 732	-14 196 ¹
Prognos 1998	139 440	1 150	140 696	-1 256 ¹
Budget 1999	140 191	1 150	153 600	-13 409

¹ Underskottet täcks av ingående anslagssparande

Vid anslagsberäkningen av förvaltningsanslaget har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerig har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se bilaga 1, avsnitt 4).

Slutsatser

Regeringen beräknar anslagen B2 respektive B3 till 76 885 000 kronor respektive 65 306 000 kronor för år 1999. För åren 2000 och 2001 beräknas utgifterna under anslaget B2 till 78 266 000 kronor respektive 79 485 000 kronor och under anslaget B3 till 66 492 000 kronor respektive 67 826 000 kronor.

B4 Visst internationellt samarbete i fråga om kärnsäkerhet m.m.

Tabell 4.7 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	28 728	Anslags-sparande	-1 205
1998	Anslag	26 752	Utgifts-prognos	25 500
1999	Förslag	26 752		
2000	Beräknat	26 752		
2001	Beräknat	26 752		

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar på ett underskott på 1 205 000 kronor. Utgiftsprognosen för år 1998 visar på ett utfall om ca 25,5 miljoner kronor. Anslaget bör därvid vara i balans inför år 1999.

Regeringens överväganden

Från anslaget betalas kostnader, i amerikanska dollar och österrikiska shilling, för deltagande i internationellt samarbete på kärnenergiområdet, såsom Sveriges reguljära medlemsavgift i Internationella Atomenergiorganet (IAEA), bidraget till IAEA:s Technical Assistance and Cooperation Fund samt kostnader i samband med övrigt kärnsäkerhetssamarbete.

Kostnaderna under anslaget är starkt beroende av förändringar i valutakurserna. Regeringen bedömer dock att anslaget för år 1999 kommer att täcka kostnaderna.

Slutsatser

Regeringen beräknar att anslaget för år 1999 bör vara 26 752 000 kronor. För åren 2000 och 2001 beräknas en oförändrad anslagsnivå.

4.5 Övrig statlig verksamhet

Kärnavfallsfonden

Enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) är en innehavare av tillstånd till kärnteknisk verksamhet skyldig att svara för att allt i verksamheten uppkommet kärnavfall och använt kärnbränsle hanteras och slutförvaras på ett säkert sätt och att den anläggning i vilken verksamheten bedrivs avvecklas och rivs på ett säkert sätt, sedan verksamheten har upphört (10 §). Dessa åtaganden innebär enligt förarbetena (prop. 1983/84:60) också ett ansvar för att klarlägga vilka åtgärder som behövs och hur dessa åtgärder skall kunna genomföras.

I det ansvar som enligt 10 § kärntekniklagen läggs på reaktorinnehavare och övriga innehavare av tillstånd till kärnteknisk verksamhet ingår att svara för de faktiska kostnader som behövs för avfallshanteringen. Som påpekades av Lagrådet i yttrandet över den tidigare finansieringslagen (prop. 1980/81:90, s. 637) omfattar tillståndshavarens skyldigheter även att svara med återstoden av sin förmögenhet för kostnader för sådana åtaganden, ifall tillståndshavaren skulle underlåta att fullgöra sina skyldigheter och staten därför nödgas vidta åtgärderna.

Enligt lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. skall innehavaren av en kärnkraftsreaktor årligen, så länge reaktorn är i drift, erlägga en avgift samt ställa säkerheter till staten för att säkerställa att medel finns tillgängliga för att betala kostnader för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och visst radioaktivt avfall, avveckling och rivning av reaktorläggningar och forskning på kärnavfallsområdet. Medlen används också för att täcka de kostnader som staten har för tillsyn och kompletterande forskning på kärnavfallsområdet. Avgifter skall vidare täcka de kostnader som reaktorinnehavarna, staten och

kommunerna har för information till allmänheten.

Regeringen fastställer avgiften årligen för nästkommande kalenderår. Avgiften beräknas per kilowattimme och bestäms individuellt för varje verk. Utöver den årliga avgiften skall reaktorinnehavarna ställa fullgoda säkerheter för kostnader som inte täcks av inbetalade avgiftsmedel för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall samt rivning av kärnkraftverken. Säkerheterna skall sålunda dels säkerställa fonduppbyggnaden om en reaktor skulle stängas av före reaktorns s.k. intjänandetid på 25 år, dels säkerställa finansieringen vid en eventuell fondbrist beroende på oplanerade händelser efter det att alla reaktorer stängts av och avgiftsmedel från kärnkraftproduktionen inte längre tillförs fonden.

Avgiftsmedlen förvaltas av en fond benämnd Kärnavfallsfonden. Fondens medel skall enligt finansieringslagen placeras på konto i Riksgäldskontoret. Kärnavfallsfondens styrelse har träffat avtal med Riksgäldskontoret om formerna för placeringen av medlen. Avkastning på fondens medel skall läggas till kapitalet.

Enligt den förvaltningsberättelse för Kärnavfallsfonden för år 1997, som Kärnavfallsfondens styrelse lämnat till regeringen, framgår att inbetalade avgifter för år 1997 uppgick till 703 miljoner kronor (1 350 mkr år 1996). Utbetalade ersättningar uppgick till 569 miljoner kronor (427 mkr år 1996). Ränteintäkterna uppgick till 1 476 miljoner kronor (908 mkr år 1996). Överskottet av förvaltningen 1 610 miljoner kronor (1 831 mkr år 1996). Vid utgången av år 1997 var Kärnavfallsfondens marknadsvärde 22 888 miljoner kronor (20 831 mkr år 1996).

Den 31 mars 1998 överlämnade Kärnavfallsfondens styrelse årsredovisning och revisionsberättelse för Kärnavfallsfonden 1997 tillsammans med en egen utvärdering av förvaltningen av fondmedlen (dnr M98/1188/5).